

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ
ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΩΝ»

Του Ναούμ Ι. Αθανασίου

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού
Διπλώματος στην Διοίκηση Επιχειρήσεων

Σεπτέμβριος 2011

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Διοίκηση Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Μακεδονίας , στα πλαίσια των Η συγγραφή της διπλωματικής εργασίας τοποθετείται χρονικά τον Αύγουστο του 2011. Με την ολοκλήρωση και παράδοση αυτής της διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον καθηγητή κ. Ιωάννη Παπαναστασίου, για την ευκαιρία που μου έδωσε να μελετήσω ένα τόσο σύγχρονο αντικείμενο. Τέλος θα ήθελα να αφιερώσω τη διπλωματική αυτή στην οικογένειά μου καθώς, χωρίς την υποστήριξη και την υπομονή της θα ήταν αδύνατο να φτάσω στο σημείο αυτό.

Σεπτέμβριος 2011

Ναούμ Ι. Αθανασίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία μελετά το ελληνικό τραπεζικό Σύστημα, αναδεικνύει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, και προσπαθεί, μέσα από τα πλαίσια της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, να υπογραμμίσει τις επιπτώσεις στη λειτουργία του. Ο κύριος σκοπός της μελέτης ωστόσο είναι η εξέταση των μετοχών των τριών σημαντικότερων ελληνικών εμπορικών τραπεζών και η εύρεση των κατάλληλων υποδειγμάτων πρόβλεψης μέσω της γραμμικής ανάλυσης των χρονολογικών δεδομένων και, συγκεκριμένα, των ολοκληρωμένων αυτοπαλινδρομικών μοντέλων κινητού μέσου όρου (Autoregressive Integrated-Moving Average- ARIMA Models).

Η μελέτη χωρίζεται σε δύο μέρη: Στο πρώτο μέρος γίνεται μια παρουσίαση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή του διεθνούς και του ελληνικού τραπεζικού Συστήματος καθώς και οι σημαντικότεροι σταθμοί στην ιστορία τους. Παρουσιάζεται επίσης η διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και γίνεται αναφορά στα χαρακτηριστικά του και παρουσιάζεται αναλυτικά η δομή του όπως έχει σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία. Γίνεται επίσης μια παρουσίαση των εξαγορών και των συγχωνεύσεων που οδήγησαν τελικά στην σημερινή εικόνα του τραπεζικού μας συστήματος. Παρουσιάζονται επίσης τα αίτια της κρίσης και ο συστημικός χαρακτήρας που προσέλαβε αυτή, οι επιπτώσεις της στη λειτουργία των ελληνικών τραπεζών και στην ελληνική οικονομία. Στο τέλος του πρώτου μέρους γίνεται μια αναλυτική παρουσίαση των τριών ελληνικών εμπορικών τραπεζών, ALPHABANK, ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ενώ δίνονται και στοιχεία για την κεφαλαιοποίηση, τη συγκέντρωση και του βασικούς οικονομικούς δείκτες των ελληνικών τραπεζών.

Στο δεύτερο μέρος της διπλωματικής εργασίας θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα και την αξιολόγηση των ευρημάτων από την ανάλυση των ιστορικών στοιχείων (κλεισίματα τιμών μετοχών της τελευταίας πενταετίας) για την κάθε μία από τις μετοχές των υπό εξέταση τραπεζών. Εξετάζονται τα γραμμικά χρονολογικά μοντέλα, αναλύονται τα ολοκληρωμένα αυτοπαλινδρομικά μοντέλα κινητού μέσου όρου ενώ παρουσιάζεται βήμα προς βήμα η μέθοδος Box- Jenkins. Γίνεται ο

προσδιορισμός και η επιλογή του καταλληλότερου υποδείγματος ARIMA σύμφωνα με τη μέθοδο Box- Jenkins, ενώ παρατίθενται αναλυτικά και οι υπολογισμοί των αποτελεσμάτων με το Akaike's Information Criterion. Τέλος παρατίθενται τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 Ιστορικά στοιχεία.....	7
1.2 Η εξέλιξη μέσα στο χρόνο.....	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.....	9
2.2 Η δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.....	11
2.3 Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα.....	11
2.4 Κυρίες εξελίξεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.....	13
2.5 Οι Συγχωνεύσεις και Εξαγορές στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.....	14
2.6 Ο τραπεζικός ανταγωνισμός στην Ευρώπη.....	16
2.7 Η ελληνική αγορά.....	17
2.8 Οι ελληνικές τράπεζες στα Βαλκάνια.....	19
2.9 Η προέλευση της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών.....	21
2.10 Προέλευση των κερδών.....	21
2.11 Η οργανική κερδοφορία.....	23
2.12 Από πού επηρεάζονται τα έσοδα.....	24
2.13 Οι προμήθειες.....	25
2.14 Ένα «σκληρό μάθημα».....	26
Οι κυριότεροι οικονομικοί Δείκτες των ελληνικών τραπεζών	
2.1.1 Λόγος Δανείων προς Καταθέσεις.....	27
2.1.2. Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας.....	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

3.1 Οι επιπτώσεις της κρίσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.....	33
3.2 Τα μέτρα που ελήφθησαν στην Ελλάδα για την χρηματοπιστωτική κρίση....	34

3.3 Οι προκλήσεις των ελληνικών τραπεζών.....	35
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

4.1 Η τράπεζα ΑΛΦΑΜΠΑΝΚ.....	38
4.2 Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.....	40
4.3 Η Τράπεζα Πειραιώς.....	42

5.ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ

5.1. Τα μοντέλα ARIMA.....	46
5.2 Το χαρτοφυλάκιο που εξετάζουμε.....	46
5.3 Μεθοδολογία.....	46
5.4 Έλεγχος στατικότητας.....	48
5.5 Έλεγχος στασιμότητας.....	49
5.6 Δημιουργία υποδείγματος ARIMA.....	51
5.7 Επάρκειας Υποδείγματος – Διαγνωστικοί έλεγχοι.....	53
5.9 Έλεγχος ARCH.....	54
5.10 Έλεγχος Προσαρμογής.....	55

Διαγράμματα

Ημερήσιες αποδόσεις της μετοχής της Εθνικής Τράπεζας διάστημα 2006-2011.....	56
Ημερήσιες αποδόσεις της μετοχής της ALPHABANK στο διάστημα 2006-2011... ..	56
Ημερήσιες αποδόσεις της μετοχής της Τράπεζας Πειραιώς διάστημα 2006-2011... ..	57

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	58
-------------------	----

...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	59
-------------------	----

.....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ιστορικά στοιχεία

Η βασική ιδιότητα των τραπεζικών μονάδων, όπως αυτές εξελίχθηκαν από τα τέλη του 16^{ου} αιώνα έως και σήμερα, ήταν η συγκέντρωση χρήματος από τους καταθέτες και στη συνέχεια ο δανεισμός αυτού του χρήματος έναντι κάποιου τόκου. Τα έσοδα μιας τράπεζας προκύπτουν, αν από τον τόκο που εισπράττει η τράπεζα από τους δανειολήπτες αφαιρέσουμε τον τόκο που αποδίδει στους καταθέτες. Παράλληλα ωστόσο, έσοδα για την τράπεζα προκύπτουν και από την παροχή διαφόρων υπηρεσιών όπως π.χ. η μετατροπή συναλλάγματος, προμήθειες από την διεκπεραίωση διαφόρων πληρωμών, προμήθειες από την διενέργεια εισαγωγών – εξαγωγών από επιχειρήσεις, από τις εκδόσεις εγγυητικών επιστολών και ενέγγυων εξαγωγικών πιστώσεων, μεταφορά χρημάτων κ.α.. Ο ρόλος που διαδραματίζουν οι τράπεζες είναι θα λέγαμε κυρίως διαμεσολαβητικός. Μεσολαβώντας μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών οικονομικών μονάδων έχουν την ικανότητα να μεταβάλλουν την προσφορά χρήματος μιας οικονομίας, με αποτέλεσμα να επιδρούν στην αγοραστική δύναμη και να συμβάλουν στην αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων μιας οικονομίας

Η εξέλιξη μέσα στο χρόνο

Οι πρώτες δανειακές δοσοληψίες έκαναν την εμφάνισή τους στην ιστορία κατά την εποχή δημιουργίας των πρώτων οργανωμένων κοινωνιών. Οργανισμοί που παρουσιάζουν κοινά στοιχεία με τις σύγχρονες τράπεζες εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στις ιταλικές πόλεις κατά το Μεσαίωνα (Σιένα – Φλωρεντία). Η εμφάνισή τους συνέπεσε με τη ραγδαία ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου. Η πόλη της Φλωρεντίας

ήταν η έδρα των πιο εξελιγμένων τραπεζών, οι οποίες από το 12ο αιώνα χρηματοδοτούσαν το εμπόριο.

Η πρώτη διεθνής, και θεωρείται τέτοια λόγω του ότι είχε υποκαταστήματα σε πολλές χώρες ήταν αυτή των Μεδίκων. Η οικογένεια των Μεδίκων έχοντας πρωταγωνιστικό ρόλο στη επιχειρηματική και κοινωνική ζωή της Φλωρεντίας, ταύτισε τα κρατικά συμφέροντα με αυτά της τράπεζας της. Η αύξηση των διεθνών συναλλαγών ήταν αποτέλεσμα της ανακάλυψης της Αμερικής, διότι ο χρυσός, που υπήρχε σε αφθονία την Αμερική, γινόταν αποδεκτός ως μέσο πληρωμής σε κάθε σημείο όπου πραγματοποιούνται εμπορικές συναλλαγές. Σημαντική παρουσία επίσης στο διεθνές σύστημα πληρωμών, εκτός από τους ιταλούς τραπεζίτες, είχαν και οι εβραίοι έμποροι. Η ουσιαστική ανάπτυξη και εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος ξεκίνησε με την βιομηχανική επανάσταση, τον 16ο αιώνα. Η τάση προς τη μαζική παραγωγή και κατανάλωση, όπως επίσης και η μεγάλη ποικιλία των αγαθών οδήγησαν στην ανάγκη για δημιουργία μεγάλων επενδύσεων τοποθετώντας το τραπεζικό σύστημα στο κέντρο των εξελίξεων.¹ Τα νέα αυτά δεδομένα οδήγησαν και στον μετασχηματισμό του ρόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος, διότι η οικονομική θεωρία σταμάτησε να εστιάζει στον «πραγματικό» τομέα της οικονομίας και να θεωρεί το χρήμα ως ένα μέσο συναλλαγών.

Το τραπεζικό σύστημα αναπτύχθηκε με υψηλούς κυρίως στις χώρες της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης. Ο κύριος λόγος ήταν ότι εκεί υπήρχαν οι μεγαλύτερες βιομηχανικές μονάδες αλλά και μεγάλες εμπορικές επιχειρήσεις. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τραπεζικών κέντρων της εποχής αποτελούν το Άουσμπουργκ της νότιας Γερμανίας αλλά και η Αμβέρσα του Βελγίου.

¹ Π. Ευθύμογλου και Α. Μπάλλας «Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί και Αγορές», 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Τα κύρια χαρακτηριστικά του Τραπεζικού Συστήματος

Η τεχνολογική πρόοδος στους τομείς της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών που έχει επιτευχθεί την τελευταία εικοσαετία παράλληλα με την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος είχαν ως αποτέλεσμα την διευκόλυνση και την εισαγωγή αρχών και μηχανισμών για την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, την διασφάλιση της ρευστότητας και της αξιοπιστίας σε συνδυασμό με την επάρκεια των στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζικών οργανισμών αλλά και την αποτελεσματικότητα της διοίκησης αλλά και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των οργανισμών.²

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα σήμερα, υπόκειται στις νομισματικές και συναλλαγματικές πολιτικές που διεξάγονται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, Οι κεντρικές τράπεζες των κρατών- μελών αποτελούν κατά κάποιον τρόπο υποκαταστήματά της, που σκοπός τους είναι να φροντίζουν για την εφαρμογή της πολιτικής που αποφασίζεται από την Κεντρική Τράπεζα και τον έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων. Με τον τρόπο αυτό έχει ενσωματωθεί πλήρως στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά και ακολουθεί το πρότυπο της παγκόσμιας τραπεζικής. Σε αυτό, μια τράπεζα συμμετέχει σε εμπορικές αλλά και σε επενδυτικές δραστηριότητες , ενώ ταυτόχρονα παρέχει και ασφαλιστικές υπηρεσίες. Πλέον, το τραπεζικό σύστημα δεν διαδραματίζει ρόλο διαμεσολαβητή στην αγορά, αλλά έναν πιο ενισχυμένο ρόλο στο χρηματοοικονομικό σύστημα, όπου η χρηματοδότηση βασίζεται κατά κύριο λόγο σε αυτό. Η περίοδος μέχρι και το 1996 χαρακτηρίζεται από έντονο κρατικό παρεμβατισμό, παρά τη σταδιακή απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, διότι οι τρεις από τις πέντε μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες βρισκόταν υπό τον πλήρη κρατικό έλεγχο. Η απελευθέρωση της περιόδου 1990-1996 είχε σαν αποτέλεσμα την αναδόμηση του τραπεζικού συστήματος και τον περιορισμό των μεριδίων που ελέγχονταν από το κράτος, και ταυτόχρονα την ενίσχυση των ιδιωτικών τραπεζών. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα απέκτησε νέα δομή, με την εμφάνιση νέων,

² «Η μορφολογία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», ΟΕΕ 2010

ανταγωνιστικών τραπεζών, και ένα μεγάλο κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών. Επιπλέον, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η κατακόρυφη χρηματιστηριακή άνοδος, η οποία αύξησε κατά πολύ τα κέρδη των τραπεζών.

Πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξαγορές κατείχαν η Alpha Bank, η EFG Eurobank και η Τράπεζα Πειραιώς, σε μια προσπάθεια να αυξήσουν τα μεγέθη τους και την επιχειρηματική τους παρουσία στο νέο, απαιτητικό και ανταγωνιστικό, ευρωπαϊκό περιβάλλον.

Το βασικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης ελληνικής τραπεζικής δομής είναι η ύπαρξη όμιλων. Οι όμιλοι αυτοί διαμορφώνουν ένα σύστημα μεγάλων οργανωμένων οικονομικών συμφερόντων, καθώς αποτελούνται από εταιρίες και επιχειρήσεις που πλαισιώνουν τους μητρικούς τραπεζικούς οργανισμούς. Οι θυγατρικές αυτές είναι ασφαλιστικές εταιρίες, εταιρίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, ανώνυμες χρηματιστηριακές εταιρίες, δηλαδή επιχειρήσεις του χρηματοοικονομικού τομέα δραστηριότητας, χωρίς αυτό να αποκλείει και την πλαισίωση των μητρικών τραπεζικών οργανισμών με επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο βιομηχανικό, εμπορικό, ξενοδοχειακό, τεχνολογικό κλάδο ή ακόμη και στον κλάδο των διανομών.

Οι επιχειρηματικοί αυτοί όμιλοι, υπό την ηγεσία των μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών, συγκεντρώνουν σήμερα σοβαρή οικονομική δύναμη, ικανή να ασκεί επιρροή στις κατευθύνσεις της χώρας και να διαμορφώνει πλαίσια πολιτικής εθνικού ενδιαφέροντος, επηρεάζοντας τις επιλογές σε επίπεδο λήψης αποφάσεων. Παρά την αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης που παρατηρείται τα τελευταία

χρόνια, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα γενικά παραμένει ανταγωνιστικό, έχοντας χαμηλά εμπόδια εισόδου. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι το βασικό εμπόδιο εισόδου στον τραπεζικό κλάδο είναι τα πολύ υψηλά κεφάλαια που απαιτούνται για εποπτικούς λόγους.

Σε επίπεδο ευρωπαϊκής αγοράς, η ελληνική τραπεζική αγορά θεωρείται τοπική, μικρή σε μέγεθος, και χαρακτηρίζεται από σχετικά υψηλή κερδοφορία, η οποία επιτυγχάνεται μέσω ενός εντεινόμενου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα διακρίνεται επίσης για τις τεχνολογικές του επιτυχίες και την ανάπτυξη δικτύου την οποία έχει πραγματοποιήσει. Ο αριθμός των τραπεζικών καταστημάτων και των ATM έχει αυξηθεί με ραγδαίους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, στο πλαίσιο των προσαρμογών του συστήματος στα διεθνή δεδομένα. Παράλληλα, η επέκταση των ελληνικών τραπεζών στο χώρο της Ν.Α. Ευρώπης, αλλά και η διεθνής παρουσία των ελληνικών τραπεζών γενικότερα προσδίδουν νέα

ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά στο τραπεζικό σύστημα εμπλουτίζοντάς το με εξωστρέφεια, μεταλλάξεις, αλλά και κινδύνους. Τα γενικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος προσδιορίστηκαν και από ένα ευρύ φάσμα νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων, υπηρεσιών και εργαλείων.

Η δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος

Το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδος αποτελείται από την Τράπεζα της Ελλάδος, που είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, τις εμπορικές τράπεζες, τις συνεταιριστικές τράπεζες, και τους ειδικούς πιστωτικούς οργανισμούς. Οι εμπορικές τράπεζες είναι πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας. Το καθεστώς λειτουργίας τους διέπεται από τις διατάξεις της νομοθεσίας περί ανωνύμων εταιριών⁷, και συμπληρωματικά από τις ειδικές διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας. Σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά, στο τέλος του 2004, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα περιελάμβανε:

- 21 ελληνικές εμπορικές τράπεζες (και μάλιστα με σταθερά αυξανόμενο ποσοστό συμμετοχής ξένων ιδρυμάτων στην κεφαλαιακή τους σύνθεση),
- 19 υποκαταστήματα ξένων τραπεζών από άλλες χώρες- μέλη της ΕΕ,
- 4 υποκαταστήματα από χώρες εκτός ΕΕ
- 16 συνεταιριστικές τράπεζες και
- 2 ειδικούς πιστωτικούς μηχανισμούς,

ο Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, το οποίο πλέον υιοθετεί πρακτικές εμπορικής τράπεζας

ο Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων Συνολικά, υπήρχαν 62 τράπεζες με 3.403 υποκαταστήματα, αριθμός πολύ

πάνω από τον μέσο όρο της ζώνης τους ευρώ, και 59.337 εργαζομένους, ενώ το ενεργητικό τους συνόλου των ελληνικών τραπεζών αντιστοιχούσε στο 90% του συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος.

³ «Η μορφολογία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση:οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», ΟΕΕ 2010

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το 2009 στην Ελλάδα προσφέρονται τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες από 462 πιστωτικούς οργανισμούς, οι οποίοι ταξινομούνται από την ΤτΕ ως εξής:

- 65 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα
- 340 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)⁸, που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους, και
- 57 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Η ανωτέρω ταξινόμηση φαίνεται και στο διάγραμμα 1, το οποίο περιέχει και σύγκριση των ετών 2008 και 2009.

Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, το Νοέμβριο του 2009, στην Ελλάδα ήταν εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 65 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 64 το Μάρτιο του 2008), εκ των οποίων:

- 35 πιστωτικά ιδρύματα (από τα οποία 19 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες), με καταστατική έδρα στην Ελλάδα, με άδεια και εποπτεία από την Τράπεζα της Ελλάδος και τα οποία υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3601/2007,
- 24 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία επίσης υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης του Ν. 3601/2007, και εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης, και
- 1 πιστωτικό ίδρυμα, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του Ν. 3601/2007.

Κατά τη διάρκεια του 2009, και παρά την κρίση που ταλάνιζε το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, τρία ακόμα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με

έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης εγκαταστάθηκαν και άρχισαν να λειτουργούν στην Ελλάδα, ενώ δύο υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης αποχώρησαν από την εγχώρια αγορά__

Πίνακας Ελληνικών Τραπεζών και καταστημάτων τους

α/α	Όνομασία	Αριθμός Μονάδων
1	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	592
2	Alpha Bank	406
3	Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος	399
4	EFG EurobankErgasias	489
5	Τράπεζα Πειραιώς	357
6	Γενική Τράπεζα Ελλάδος	147
7	Marfin- Egnatia	156
8	Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος	478
9	Τράπεζα Αττικής	69
10	Millennium Bank	179
11	Proton Bank	32
12	Τράπεζα Probank	59
13	Πανελλήνια Τράπεζα	30
14	First Business Bank	20
15	Aspis Bank	72
16	Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	144
17	Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος	1
18	Aegean Baltic Bank	1
19	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων	3

Πηγή: «Η μορφολογία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», ΟΕΕ 2010, σελ. 29

Κυρίες εξελίξεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 καταβλήθηκαν συστηματικές προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, το οποίο χαρακτηριζόταν μέχρι τότε από έντονες στρεβλώσεις και εγγενείς αδυναμίες. Οι βασικοί παράγοντες που συνέβαλαν, την τελευταία δεκαετία, στο μετασχηματισμό

του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και την προσαρμογή του στις συνθήκες που διαμορφώνονται στην ενοποιημένη ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική αγορά είναι:

α) Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, με την κατάργηση των διοικητικών περιορισμών στις τιμές, τις ποσότητες και τη διάρθρωση του Πιστωτικού Τομέα.

β) Η μεταβολή του Πλαισίου Κανόνων και εποπτείας των τραπεζών, με την απορρύθμιση βασικών πτυχών λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος.

γ) Η ενίσχυση των ρυθμών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και η επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας, με την εμφάνιση και διατήρηση χαμηλών επιτοκίων, τόσο σε ονομαστικούς όσο και σε πραγματικούς όρους.

δ) Η ταχεία τεχνολογική πρόοδος στον τομέα των επικοινωνιών και της Πληροφορικής, η αυξανόμενη ενοποίηση των διεθνών Αγορών χρήματος και Κεφαλαίου, καθώς και οι μεταβολές των αναγκών των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών για τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Αυτές οι θεμελιώδεις δυνάμεις μεταμόρφωσαν τον χρηματοοικονομικό τομέα, διαμόρφωσαν το περιβάλλον λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα, ενώ επέδρασαν καθοριστικά στην ενίσχυση του επιπέδου Ανταγωνισμού της ελληνικής τραπεζικής Αγοράς δημιουργώντας παράλληλα την ανάγκη στα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, για παροχή ανταγωνιστικών υπηρεσιών, συγκρινόμενων με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά (περισσότερο και όχι με τα αμερικάνικα ιδρύματα). Έτσι λοιπόν από τα τέλη της δεκαετίας του '90, οι μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες προχώρησαν σε εκσυγχρονισμό τόσο των ηλεκτρονικών συστημάτων (υπολογιστών, λογισμικού κλπ.) όσο και στην εφαρμογή νέων διαδικασιών και λειτουργιών, εναρμονισμένων με τις προβλεπόμενες διαδικασίες που τίθενται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τα αντίστοιχα ρυθμιστικά πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι Συγχωνεύσεις και Εξαγορές στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια η διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος έχει μεταβληθεί ριζικά, αφενός λόγω της ιδιωτικοποίησης κρατικών τραπεζών και αφετέρου λόγω εξαγορών και συγχωνεύσεων¹⁵. Οι ιδιωτικοποιήσεις είναι μια παλιά πρακτική που έχει απασχολήσει τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έντονα

από τη δεκαετία του 1970. Οι ιδιωτικοποιήσεις τραπεζών ξεκίνησαν στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήδη από τη δεκαετία του '80, ενώ συνεχίστηκαν με μεγαλύτερη ένταση τη δεκαετία του '90. Στην Ελλάδα οι τράπεζες, αν και ακολούθησαν με χρονική υστέρηση, αποτέλεσαν έναν από τους πρώτους κλάδους που ιδιωτικοποιήθηκαν. Η διαδικασία της απελευθέρωσης των ελληνικού τραπεζικού κλάδου ξεκίνησε στο τέλος της δεκαετίας του 1980 και επιταχύνθηκε στη δεκαετία του 1990. Οι ελληνικές τράπεζες ανταποκρίθηκαν με απόλυτη επιτυχία στην πρόκληση αυτής της απελευθέρωσης, η οποία είχε, μεταξύ άλλων παραγόντων, ως αποτέλεσμα και την αναβάθμιση της Ελλάδας στην κατηγορία των οικονομικά αναπτυγμένων χωρών. Τα τελευταία χρόνια η ελληνική κυβέρνηση ιδιωτικοποίησε ένα μεγάλο αριθμό τραπεζών οι οποίες βρίσκονταν υπό κρατικό έλεγχο αρχίζοντας με τις μικρότερες τράπεζες. Μέσα από μια σειρά εξαγορών και συγχωνεύσεων, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, δημιουργήθηκαν ισχυροί τραπεζικοί όμιλοι, οι οποίοι λειτουργούν πλέον με όρους οικονομίας της αγοράς, με στόχο τη μεγιστοποίηση των αποδόσεων των μετόχων τους – πάντοτε βέβαια υπό τους όρους που θέτουν το πλαίσιο της σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης, οι απαιτήσεις για εταιρική κοινωνική ευθύνη και η ανάγκη διασφάλισης ομαλών εργασιακών σχέσεων – και στήριξη στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. __ Ειδικότερα, την περίοδο 1998-2001 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 14 συγχωνεύσεις και εξαγορές τραπεζών, εκ των οποίων οι 6 αφορούσαν μικρές και μεσαίες κρατικές τράπεζες που ιδιωτικοποιήθηκαν. Η κρατική συμμετοχή σταδιακά περιορίστηκε. Ως αποτέλεσμα της δυναμικής τους ανάπτυξης, τα τραπεζικά ιδρύματα έτυχαν της προσοχής ξένων θεσμικών επενδυτών. Έτσι σήμερα σημαντικό ποσοστό των μετοχών των περισσότερων τραπεζών κατέχεται από ξένους επενδυτές, ιδιώτες και θεσμικούς. Οι ξένες τράπεζες εισήλθαν δυναμικά στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα (Credit Agricole, Societe Generale κλπ.) και σεξειδικευμένους τομείς, όπως στις πιστωτικές κάρτες, στη διαχείριση κεφαλαίων, στην επενδυτική τραπεζική, στις τραπεζοασφάλειες κλπ.16.

Το 2006 υπήρξε μια χρόνια έντονων διεργασιών σε αυτό τον τομέα: Η διάθεση μετοχών της Αγροτικής τράπεζας, μείωσε το ποσοστό που κατέχει το Δημόσιο (άμεση και έμμεση συμμετοχή) κατά 7,179%. Η εισαγωγή του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου στο Χρηματιστήριο Αθηνών είχε επίσης ως αποτέλεσμα τη μείωση της συμμετοχής του Δημοσίου κατά 34,84%. Η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Εθνικής Τράπεζας είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της έμμεσης συμμετοχής των

ταμείων στο μετοχικό κεφάλαιο (από 21,4% πριν την αύξηση στο 19% μετά την αύξηση). Τέλος, η πώληση του ποσοστού του Δημοσίου στην Εμπορική (11,01%) είχε ως αποτέλεσμα να κατέχει η Credit Agricole το 71,96%. Σε επίπεδο δημοσιονομικής πολιτικής τα έσοδα που έχουν αποφέρει οι ιδιωτικοποιήσεις την τελευταία διετία στην Ελλάδα ανέρχονται περίπου στο 17,6 % των συνολικών εσόδων και μάλιστα το προς ιδιωτικοποίηση μέρος της κρατικής περιουσίας δεν έχει ακόμα εξαντληθεί. Η Ελλάδα μαζί με τη Φινλανδία και τη Γαλλία είναι από τις χώρες-μέλη της ΕΕ-12 που μπορούν να αναμένουν μεγαλύτερα έσοδα στο μέλλον από ιδιωτικοποιήσεις. Πρέπει, στο σημείο αυτό, να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των εσόδων από ιδιωτικοποιήσεις προέρχεται από την τραπεζική αγορά και μάλιστα είναι από τα υψηλότερα στα κράτη μέλη της ΟΝΕ -σταθμισμένα με το μέγεθος της οικονομικής δραστηριότητας. __

Ο τραπεζικός ανταγωνισμός στην Ευρώπη

Ο τραπεζικός χάρτης, όπως είναι σήμερα διαμορφωμένος χαρακτηρίζεται από έντονο συγκεντρωτισμό⁴. Οι 6 μεγαλύτερες τράπεζες ελέγχουν περίπου το 90% της ελληνικής αγοράς. Τη δεκαετία του 90, ο ευρωπαϊκός τραπεζικός τομέας παρουσίασε σημαντικές τάσεις συγκέντρωσης. Το φαινόμενο εντάθηκε προς τα τέλη της δεκαετίας, με κύριο χαρακτηριστικό τις συγχωνεύσεις και εξαγορές μεταξύ μεγάλων τραπεζικών ομίλων που υπαγορεύθηκαν από δομικούς παράγοντες (δημιουργία λειτουργικών και χρηματοδοτικών συνεργιών μέσω οικονομιών κλίμακας, αναζήτηση μεριδίων αγοράς, ενίσχυση του διαδικτύου στις τραπεζικές συναλλαγές κ.λπ.) και από την ανάγκη για ενοποιημένη αγορά για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, αντιμετώπιση της εισαγωγής του ευρώ και των απαιτήσεων της Βασιλείας II. Αποτέλεσμα των συγχωνεύσεων και εξαγορών, ο αριθμός των τραπεζών μειώθηκε κατά 24% περίπου στην Ευρωζώνη, ενώ το μέσο μέγεθός τους αυξήθηκε σημαντικά. Τη μεγαλύτερη συγκέντρωση του τραπεζικού κλάδου σε όρους αριθμού τραπεζών παρουσίασαν η Γερμανία και η Γαλλία, ο αριθμός τους μειώθηκε 35% και 25% αντίστοιχα.

⁴ Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009»

Το αποτέλεσμα ήταν η **όξυνση του ανταγωνισμού**, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις διείσδυσης ξένων τραπεζικών ομίλων στις εγχώριες αγορές. Αλλαγές συντελέστηκαν κυρίως με μείωση του κόστους για τον πελάτη με παράλληλη αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και εισαγωγή καινοτόμων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και πρακτικών, που ώθησαν τα εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα να αναπροσαρμόσουν τις πρακτικές και τη φιλοσοφία τους.

Οι τράπεζες αντιλήφθηκαν έγκαιρα ότι ο ανταγωνισμός είναι οριζόντια παράμετρος και επηρεάζει άμεσα κάθε επιχείρηση, ανεξάρτητα από τον κλάδο που αυτή ανήκει. Υποχρεώθηκαν να προβούν σε στρατηγικές κινήσεις που στόχευαν στην αύξηση του μεγέθους τους, αυξάνοντας παράλληλα και την αποτελεσματικότητά τους μέσα από αναδιαρθρώσεις του τρόπου και του κόστους λειτουργίας τους. Για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οι συγχωνεύσεις και εξαγορές επηρεάστηκαν, εκτός από τους προαναφερθέντες παράγοντες και από την ιδιωτικοποίηση αρκετών τραπεζών που ελέγχονταν από το Δημόσιο. Ο τραπεζικός χάρτης, όπως είναι σήμερα διαμορφωμένος και μετά τις τελευταίες εξαγορές και συγχωνεύσεις, χαρακτηρίζεται από έντονο συγκεντρωτισμό. Οι 6 μεγαλύτερες τράπεζες ελέγχουν περίπου το 90% της ελληνικής τραπεζικής αγοράς.

Η ελληνική αγορά

Με την κίνηση συνεργασίας της Marfin Bank με την Εγνατία Τράπεζα και τη Λαϊκή Τράπεζα αιφνιδίως οι μεγάλες τράπεζες αντιμετωπίζουν έναν ακόμη ισχυρό παίκτη που διαθέτει σημαντική ρευστότητα και, κατά συνέπεια, ικανό να ασκήσει επιθετική πολιτική στα επιτόκια. Οι δύο μεγάλοι γαλλικοί τραπεζικοί κολοσσοί, η

Credit Agricole και η Societe Generale με τους εγχώριους βραχίονες τους, την Emporiki Bank και τη Geniki Bank, φαίνονται αποφασισμένες να κυριαρχήσουν στην αγορά της λιανικής τραπεζικής αφήνοντας για τις ελληνικές τράπεζες τους μεγάλους Έλληνες πελάτες, τους οποίους φαίνεται να θεωρούν υψηλού κινδύνου.

Το υψηλό μερίδιο της Εθνικής Τράπεζας μειώθηκε και σήμερα υπάρχουν αρκετές τράπεζες με ικανοποιητικό μερίδιο αγοράς που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Η εξέλιξη αυτή δηλώνει ότι ο αυξημένος βαθμός συγκέντρωσης όχι μόνο δεν μείωσε τον ανταγωνισμό, αλλά αντίθετα τον ενίσχυσε, διευρύνοντας το μερίδιο των περισσότερων τραπεζών. Αποτέλεσμα των παραπάνω εξελίξεων ήταν να δημιουργηθούν οι συνθήκες για ενδεχόμενη **συσπείρωση δυνάμεων** μεταξύ ορισμένων μικρών τραπεζών, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους και την ενδυνάμωση της παρουσίας τους, διευκολύνοντας παράλληλα τη βιωσιμότητά τους. Αυτό αναμένεται ότι θα οδηγήσει σταδιακά είτε σε συγχώνευση των μικρότερων τραπεζών είτε σε απορρόφησή τους από μεγαλύτερες τράπεζες. Ήδη η κίνηση της Marfin Bank προς την Εγνατία Τράπεζα και τη Λαϊκή Τράπεζα συνιστά ένα ακόμη βήμα συγκέντρωσης στον κλάδο. Αιφνιδίως οι μεγάλες τράπεζες θα αντιμετωπίσουν έναν ακόμη ισχυρό παίκτη που διαθέτει σημαντική ρευστότητα, και κατά συνέπεια ικανό να προβεί σε επιθετική πολιτική στα επιτόκια. Οι δύο μεγάλοι γαλλικοί τραπεζικοί κολοσσοί, η Credit Agricole και η Societe Generale με τους εγχώριους βραχίονες τους, την Emporiki Bank και τη Geniki Bank αντίστοιχα, φαίνονται αποφασισμένες να κυριαρχήσουν στην αγορά της λιανικής τραπεζικής αφήνοντας για τις ελληνικές τράπεζες τους μεγάλους Έλληνες πελάτες, τους οποίους φαίνεται να θεωρούν υψηλού κινδύνου.

Παράλληλα, η χρηματοοικονομική πορεία των αποκρατικοποιημένων τραπεζών την τελευταία δεκαετία έδειξε ότι τα νέα σχήματα που προέκυψαν από τις συγχωνεύσεις και εξαγορές παρουσίασαν, αφενός σημαντική βελτίωση της αποτελεσματικότητας, και αφετέρου δημιούργησαν συνθήκες ενίσχυσης του ανταγωνισμού στην αγορά. Τα νέα τραπεζικά σχήματα διέυρυναν το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών, προσαρμόστηκαν τεχνολογικά στις επικρατούσες διεθνώς συνθήκες λειτουργίας του ανταγωνισμού και αξιοποίησαν αποτελεσματικότερα τους συντελεστές παραγωγής, με αποτέλεσμα την περαιτέρω **βελτίωση της κερδοφορίας** τους.

Επίσης, δημιουργήθηκαν οικονομίες κλίμακας ικανές να ανταποκριθούν και στις προϋποθέσεις για την επέκτασή τους στις ξένες αγορές. Δυστυχώς, όμως οι τραπεζικοί όμιλοι στην Ελλάδα δεν έχουν αποκτήσει ακόμη το κρίσιμο εκείνο οικονομικό μέγεθος που θα τους επέτρεπε να εισχωρήσουν ανταγωνιστικά στις αγορές των ανεπτυγμένων χωρών της ΕΕ, παρά μόνο σε χώρες των Βαλκανίων, αποκομίζοντας μικρότερο μερίδιο αγοράς σε σχέση με τους ευρωπαϊούς εταίρους.

Οι ελληνικές τράπεζες στα Βαλκάνια

Οι αλλαγές που έχουν σημειωθεί στα στρατηγικά πλάνα ανάπτυξης των μεγάλων ελληνικών τραπεζικών ομίλων καταδεικνύουν ότι η Βαλκανική αντιμετωπίζεται ως ένας νέος επιχειρηματικός χώρος δραστηριοποίησής τους. Παράλληλα, οι διαδικασίες ένταξης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας από το 2007 στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενδυνάμωσαν το ενδιαφέρον των τραπεζών για να δώσουν μεγαλύτερη βαρύτητα στον περαιτέρω σχεδιασμό και την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους στις χώρες αυτές. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, μετρά μερίδιο περίπου 35% στην ΠΓΔΜ, 19% στη **Βουλγαρία** και 10% στη **Ρουμανία**, με την ΠΓΔΜ να κατατάσσεται από τη Moody's στις χώρες που παρουσιάζουν υστέρηση στην προσαρμογή των τραπεζικών τους συστημάτων στα χαρακτηριστικά της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Η **Alpha Bank** σχεδιάζει τη λειτουργία 100 επιπλέον καταστημάτων στη ΝΑ Ευρώπη, ενώ ο αριθμός αυτός μεγεθύνεται πολύ εάν συνυπολογιστούν και τα ανάλογα σχέδια των λοιπών μεγάλων τραπεζικών ιδρυμάτων της εγχώριας αγοράς. Παράλληλα η επεκτατική πολιτική των ελληνικών τραπεζών θέτει τις νέες παραμέτρους μετεξέλιξης του εγχώριου τραπεζικού συστήματος, η δυναμική ανέλιξη του οποίου βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ικανότητα της Ελλάδας να συνεχίσει να απολαμβάνει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, την ικανότητα των οικονομιών της ΝΑ

Ευρώπης, και κυρίως της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας να ευθυγραμμιστούν με τα δεδομένα της ΕΕ, αλλά και την επιτυχή ολοκλήρωση από τις ελληνικές τράπεζες της περιφερειακής τους παρουσίας.

Η ιδιωτικοποίηση των κρατικών τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά και το άνοιγμα των αγορών των Δυτικών Βαλκανίων στις ξένες επενδύσεις είχαν ως αποτέλεσμα τη μεγάλη αύξηση της ξένης ιδιοκτησίας στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και μετέπειτα. Μάλιστα, στις αρχές του 2004, η κρατική ιδιοκτησία στον τραπεζικό τομέα κυμαινόταν κάτω του 15% των συνολικών κεφαλαίων στα Δυτικά Βαλκάνια με εξαίρεση τη Σερβία και το Μαυροβούνιο.

Στην **Αλβανία**, στη **Βοσνία-Ερζεγοβίνη** και στην ΠΓΔΜ, η κρατική ιδιοκτησία στον τραπεζικό τομέα μειώθηκε μέσω ιδιωτικοποιήσεων σε ξένους αγοραστές και τραπεζικούς οργανισμούς που σήμερα κυριαρχούν στα τραπεζικά συστήματα των εν λόγω αγορών. Σημαντική εξέλιξη που πραγματοποιήθηκε στη γειτονική Αλβανία στις αρχές του προηγούμενου έτους, υπήρξε η ιδιωτικοποίηση σε ξένο οργανισμό, της **Savings Bank**, του μεγαλύτερου χρηματοοικονομικού οργανισμού της χώρας που ελέγχει το 60% των συνολικών καταθέσεων.

Στο **Μαυροβούνιο**, η δημόσια ιδιοκτησία μειώθηκε από το 43% το 2001 στο μετοχικό κεφάλαιο των ελεγχόμενων ιδρυμάτων στο 23% το 2003. Ταυτόχρονα, η παρουσία ξένων επενδυτών στο τραπεζικό σύστημα της χώρας αυξάνεται σταθερά τα τελευταία έτη, ενώ διαμορφώθηκε σε 36% το 2003. Οι τραπεζικές δραστηριότητες στο **Κόσοβο** ξεκίνησαν σχεδόν από μηδενική βάση το 2000, οπότε και λειτουργούσαν 5 καταστήματα, για να διαμορφωθούν σε 148 το 2003, γεγονός που αντανάκλα την είσοδο ξένων τραπεζών στο τραπεζικό σύστημα της χώρας αλλά και την επέκταση των υφιστάμενων 5 εγχώριων τραπεζών.

Αυξανόμενος είναι επίσης και ο ρόλος των ξένων τραπεζών στη Σερβία, που αποτελούσαν το 2003 το 26% του τραπεζικού συστήματος στη χώρα. Σημειώνεται ότι στη Σερβία, οι αλλαγές στο τραπεζικό σύστημα της χώρας ξεκίνησαν μετά την πτώση του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς το 2000 και ακολούθησαν διαφορετική τροχιά έναντι των λοιπών χωρών των δυτικών Βαλκανίων. Η νέα κυβέρνηση της χώρας, μόλις ανέλαβε τα καθήκοντά της, έθεσε σε εκκαθάριση 25 τράπεζες, μεταξύ αυτών 4 από

τις μεγαλύτερες τράπεζες της χώρας, οι οποίες έκλεισαν τελικά τον Ιανουάριο του 2002, χωρίς όμως μεγάλες συστημικές επιπτώσεις. Βέβαια, το γεγονός αυτό εξηγείται από το ότι οι τράπεζες αυτές δραστηριοποιούνταν στις χορηγήσεις, ενώ δεν κατείχαν κάποια ιδιαίτερη θέση στο σύστημα πληρωμών της χώρας, που αποτελούσε ακόμη μονοπώλιο του παλαιού συστήματος πληρωμών, κατάλοιπο στη χώρα από την εποχή του
του
καθεστώτος
Μιλόσεβιτς.

Σε επίπεδο **αποτελεσμάτων 2004**, ταχεία ανάπτυξη παρουσίασαν οι μονάδες του Ομίλου ΕΤΕ στη, με τα προ φόρων κέρδη να σημειώνουν αύξηση 32%. Το χαρτοφυλάκιο των δανείων (μετά την αφαίρεση των προβλέψεων) των θυγατρικών και καταστημάτων στις χώρες των Βαλκανίων σημείωσε θεαματική αύξηση 45%.

Για την Alpha Bank υπερδιπλασιάστηκαν τα κέρδη προ φόρων από τη ΝΑ Ευρώπη, ενώ η απόδοση των εποπτικών κεφαλαίων διαμορφώθηκε σε 28% έναντι 16% το 2003. Το αποτέλεσμα αυτό αντανάκλα την ισχυρή αύξηση εργασιών, με τις χορηγήσεις να έχουν αυξηθεί 20%.

Εν τω μεταξύ, η συνεισφορά των θυγατρικών βαλκανικών τραπεζών στα αποτελέσματα της Eurobank διπλασιάστηκε το 2004 και διαμορφώθηκε σε 4%, με στόχο το 2009 οι δραστηριότητες στη ΝΑ Ευρώπη να εισφέρουν το 20% των καθαρών κερδών, σε ενοποιημένη βάση. Τα συνολικά έσοδα το 2004 διαμορφώθηκαν σε 1,5 δισ. ευρώ, παρουσιάζοντας ετήσια αύξηση 22%.

Η Πειραιώς, τέλος, με δύο εξαγορές στο ενεργητικό της ήδη το 2005 σε Βουλγαρία και Σερβία ενισχύει την παρουσία της σε μια περιοχή απ' όπου αναμένει σημαντικά έσοδα.

Η προέλευση της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών

Μελετώντας τα αποτελέσματα που δημοσιεύουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα 6 οι ελληνικές τράπεζες (εξαιρείται η χρήση του 2010 λόγω των γνωστών οικονομικών

6Η μορφολογία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», ΟΕΕ 2010

εξελιξέων) διαπιστώνουμε ότι παρουσιάζεται μια πολύ σημαντική κερδοφορία, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ποσοστιαία. Τα κέρδη των ελληνικών τραπεζών βρίσκονται σε ιστορικά υψηλά επίπεδα έως και την χρήση του 2009. Κατ' αρχάς οι τράπεζες είναι κερδοσκοπικοί οργανισμοί. Γι' αυτό και, όπως κάθε κερδοσκοπικός οργανισμός που λειτουργεί στα πλαίσια ελεύθερης οικονομίας, αποβλέπουν στη μεγιστοποίηση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας με στόχο την αύξηση των κερδών τους. Τα κέρδη είναι ουσιαστικό και κρίσιμο μέγεθος τόσο για τις τράπεζες όσο τους μετόχους τους και τους επενδυτές. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε, ότι είναι εισηγμένες και στο Χρηματιστήριο. Γι' αυτό και πρέπει όταν επενδύουν, να επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση των κερδών τους και όταν δανείζονται, την ελαχιστοποίηση του κόστους (βέβαια για ίδιο πάντα επίπεδο κινδύνου). Οι τράπεζες όταν αντλούν κεφάλαια (όταν «δανείζονται» καταθέσεις κ.ά.) πληρώνουν τόκο, ενώ όταν τα επενδύουν (χορηγούν δάνεια κ.ά.) εισπράττουν τόκους. Συνεπώς, η διαφορά ανάμεσα στους τόκους που πληρώνουν και στους τόκους που εισπράττουν αποτελεί το κέρδος τους. Το κέρδος αυτό επηρεάζεται από μια σειρά παράγοντες, όπως τα επιτόκια, το κόστος λειτουργίας τους, την αποτελεσματικότητα της διοίκησής τους κ.ά.

Προέλευση των κερδών

Από πού όμως προέρχονται; Ποια είναι τα στοιχεία των τραπεζών που καθορίζουν την ευρωστία και τη δυναμική τους; Υπάρχει η λανθασμένη εντύπωση ότι οι τράπεζες διαθέτουν απεριόριστα κεφάλαια, τα οποία και έχουν τη δυνατότητα είτε να τα δανείσουν είτε να τα επενδύσουν όπως αυτές επιθυμούν. Η πραγματικότητα, όμως, είναι εντελώς διαφορετική. Κάθε δάνειο που χορηγείται από τις τράπεζες αντιπροσωπεύει καταθέσεις κάποιων πελατών, τις οποίες η τράπεζα επιδιώκει να επενδύσει με σύνεση, ασφάλεια και φυσικά, επικερδή τρόπο. Ο καθοριστικός παράγοντας, λοιπόν, της κερδοφορίας των τραπεζών είναι το δανειακό τους χαρτοφυλάκιο. Η αποδοτικότητα του χαρτοφυλακίου αυτού είναι συνάρτηση:

α) **Του μεγέθους του:** Όσο πιο πολλά δάνεια περιλαμβάνει, τόσο πιο πολλά κέρδη θα επιφέρει. Δηλαδή, όσο πιο πολλά δάνεια χορηγεί μια τράπεζα (όσο μεγαλύτερο είναι το δανειακό χαρτοφυλάκιο), τόσο περισσότερα κέρδη θα αποκομίζει.

β) **Της διάρθρωσής του:** Η ενίσχυση της κερδοφορίας μπορεί να επιτευχθεί μέσω ενός πιο αποδοτικού «μίγματος» των στοιχείων που απαρτίζουν το δανειακό τους

χαρτοφυλάκιο. Όσο πιο κερδοφόρα δάνεια περιλαμβάνει, τόσο πιο αποδοτικό θα είναι. Έτσι, οι ελληνικές τράπεζες σταδιακά προχώρησαν σε αναδιάρθρωση των δανείων τους και εστίασαν τη στρατηγική τους σε καθαρά τραπεζικές δραστηριότητες. Επέλεξαν ως μέσον εφαρμογής αυτής της στρατηγικής την επικέντρωσή τους σε πιο κερδοφόρους τομείς της τραπεζικής δραστηριότητας, που παρουσιάζουν υψηλά spreads όπως το retail και το corporate banking. Ταυτόχρονα, απομακρύνθηκαν σταδιακά από τις εκδόσεις κρατικών τίτλων. Οι κινήσεις αυτές είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση - με αλματώδεις ρυθμούς - τόσο του όγκου εργασιών τους όσο και του περιθωρίου κέρδους (spread). Έτσι, πλέον, το μεγαλύτερο μέρος του χρηματοδοτικού τους χαρτοφυλακίου είναι τοποθετημένο σε δάνεια πελατείας. Η διάρθρωση του χρηματοδοτικού χαρτοφυλακίου φανερώνει επίσης και τον τρόπο λειτουργίας της κάθε τράπεζας καθώς και την ταχύτητα αντίδρασής της στις συνθήκες της αγοράς. Π.χ. τράπεζες με υψηλό μερίδιο σε επιχειρηματικές (corporate) χορηγήσεις δεν κατόρθωσαν να εκμεταλλευτούν έγκαιρα τις νέες συνθήκες που επέφερε η απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης. Ένα χαρτοφυλάκιο χορηγήσεων όταν συνοδεύεται από χαμηλό spread και περιορισμένα έσοδα από προμήθειες, φανερώνει μακροχρόνια δάνεια μεγάλου ύψους και χαμηλού επιτοκίου. Αντίθετα, οι τράπεζες που επικεντρώθηκαν στο retail, δημιούργησαν χαρτοφυλάκια μεγαλύτερης διασποράς, πολύ πιο αποδοτικά και βραχυπρόθεσμου χρονικού χαρακτήρα. Απόλαυσαν έτσι υψηλότερες αποδόσεις, δεσμεύοντας ταυτόχρονα λιγότερα κεφάλαια τα οποία και ανακύκλωσαν πολλές φορές.

γ) **Της ποιότητάς του:** Η κερδοφορία των τραπεζών ενισχύεται όταν μειώνονται οι επισφάλειες και συνεπώς και οι προβλέψεις που αφορούν την κάλυψη των δανείων αυτών. Δηλαδή, όσο καλύτερης ποιότητας είναι τα δάνεια που χορηγούν οι τράπεζες, τόσο περισσότερα κέρδη και τόσες λιγότερες επισφάλειες θα έχουν. Πιθανές επισφάλειες στερούν τις τράπεζες από έσοδα και επιβαρύνουν επιπλέον την κερδοφορία τους καθώς και τα κεφάλαιά τους με πρόσθετες προβλέψεις. Η μείωση των επισφαλών δανείων οδηγεί σε βελτίωση της κερδοφορίας. Για να επιτύχουν τη μείωση των επισφαλειών, οι ελληνικές τράπεζες προχώρησαν στη βελτιστοποίηση των μηχανισμών ελέγχου των πιστωτικών τους κινδύνων. Επιπλέον, υιοθέτησαν και ανέπτυξαν ολοκληρωμένα και αποτελεσματικά συστήματα ανάλυσης πιστωτικών κινδύνων. Μια άλλη προσέγγιση των προβλέψεων αφορά την επιθετικότητα με την οποία κινούνται οι τράπεζες στην αγορά, καθώς η δημιουργία υψηλότερων

προβλέψεων καταδεικνύει χαρτοφυλάκια υψηλότερου κινδύνου, αλλά και υψηλότερων αποδόσεων (retail banking).

Η οργανική κερδοφορία

Οργανική κερδοφορία: Ένας δεύτερος, αλλά εξίσου σημαντικός ποιοτικός παράγοντας της κερδοφορίας των τραπεζών, είναι τα οργανικά τους έσοδα. Τα οργανικά έσοδα προέρχονται από τα καθαρά έσοδα από τόκους όσο και από τα έσοδα από προμήθειες και αποτελούν την κύρια πηγή κερδοφορίας τους. Η ενίσχυση και η ποσοτική τους μεγέθυνση σε σχέση με τα συνολικά έσοδα των τραπεζών, αποτελεί τη βάση της υγιούς κερδοφορίας των τραπεζών, καθώς αποτελούν επαναλαμβανόμενα έσοδα. Πιο συγκεκριμένα, η ενίσχυση των οργανικών πηγών εσόδων δημιουργεί μια σταθερή βάση επαναλαμβανόμενης κερδοφορίας που στηρίζεται σε καθαρά τραπεζικές εργασίες (core banking) και υποδηλώνει υψηλή ποιότητα και διατηρησιμότητα κερδών. Αντίθετα, τα διαπραγματευτικά έσοδα, δηλαδή τα έσοδα που προέρχονται από πράξεις όπως χρηματιστηριακές πράξεις ή πράξεις αγοραπωλησίας συναλλάγματος, δεν αποτελούν επαναλαμβανόμενες πηγές και επιπλέον, ενέχουν κινδύνους απώλειας εσόδων, από κακές εκτιμήσεις. Γι αυτό και τα οργανικά έσοδα αποτελούν δύο κρίσιμους ποιοτικούς παράγοντες στα αποτελέσματα των τραπεζών, καθώς βασίζονται στην πρόοδο των τραπεζικών εργασιών, αντανακλούν τους ρυθμούς ανάπτυξής τους και αποτελούν τη βάση των αποτελεσμάτων τους σε βάθος χρόνου.

Έσοδα από τόκους: Οι τράπεζες όταν αντλούν κεφάλαια (καταθέσεις πελατών) πληρώνουν τόκο, ενώ όταν τα επενδύουν (δάνεια) εισπράττουν τόκους. Συνεπώς, η διαφορά ανάμεσα στους τόκους που πληρώνουν και στους τόκους που εισπράττουν αποτελεί το κέρδος τους. Είναι, λοιπόν, προφανές, ότι τα έσοδα από τόκους αποτελούν βασική παράμετρο της κερδοφορίας τους.

Από πού επηρεάζονται τα έσοδα

Τα έσοδα αυτά επηρεάζονται άμεσα:

Η μορφολογία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», ΟΕΕ 2010

α) **Από το μέγεθος** του δανειακού χαρτοφυλακίου. Δηλαδή, όσο μεγαλύτερο είναι να δανειακό χαρτοφυλάκιο (όσα περισσότερα δάνεια έχει χορηγήσει), τόσα περισσότερα έσοδα από τόκους θα έχει.

β) **Από τους ρυθμούς αύξησης** των χορηγήσεων, δηλαδή, όσο πιο ισχυροί είναι οι ρυθμοί αύξησης των χορηγήσεων, τόσο περισσότερα είναι και τα έσοδα από τόκους. Πράγματι, οι ρυθμοί αύξησης των χορηγήσεων στις αγορές που δραστηριοποιούνται οι ελληνικές τράπεζες είναι εντυπωσιακοί. Χαρακτηριστικά, οι ρυθμοί ανάπτυξης των χορηγήσεων προς τα νοικοκυριά την τελευταία 3ετία είναι εντυπωσιακοί (28,5% το 2004 έναντι 27,6% το 2003 και 32,2% το 2002). Σε απόλυτους αριθμούς, οι οφειλές των νοικοκυριών στις τράπεζες για στεγαστικά δάνεια έφταναν με στοιχεία Μαρτίου 2005, σε σχέση με το τέλος του 1995, τα 35,1 δισ. έναντι 3,6 δισ. €, ενώ τα καταναλωτικά δάνεια αγγίζουν τα 18 δισ. έναντι 1,2 δισ. €.

γ) **Από το κόστος άντλησης** των κεφαλαίων: Το κόστος άντλησης των καταθέσεων (τις οποίες οι τράπεζες θα μετατρέψουν κατόπιν σε δάνεια) εξαρτάται κατά βάση από τη διάρθρωσή τους. Οι καταθέσεις μπορεί να είναι είτε οι παραδοσιακές - ανελαστικές καταθέσεις πρώτης ζήτησης (at sight) όπως ταμειυτηρίου και όψεως, είτε σύγχρονες, όπως repos, προθεσμιακές καταθέσεις (time deals) κ.ά. Οι ανελαστικές καταθέσεις αποτελούν κεφάλαια χαμηλού κόστους (low cost funds). Επιπλέον, η διατήρηση υψηλών επιπέδων τέτοιων καταθέσεων προστατεύει τις τράπεζες από μεταβολές των επιτοκίων. Σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει το κόστος άντλησης των κεφαλαίων αποτελεί και το ποσοστό συμμετοχής των δύο αυτών κατηγοριών στο χαρτοφυλάκιο καταθέσεων των τραπεζών. Όσο περισσότερες είναι οι «φθηνές» καταθέσεις όψεως και ταμειυτηρίου έναντι των «ακριβών» προθεσμιακών, τόσο πιο επικερδές είναι το χαρτοφυλάκιο, καθώς είναι χαμηλότερο το μέσο κόστος χρήματος.

δ) **Από το spread (περιθώριο)** ανάμεσα στα επιτόκια χορηγήσεων και καταθέσεων. Δηλαδή, όσο υψηλότερο είναι το περιθώριο κέρδους ανάμεσα στα καταθετικά και τα δανειακά επιτόκια, τόσο περισσότερο κερδίζει. Αν και στην ελληνική αγορά παρατηρήθηκαν έντονα φαινόμενα αποκλιμάκωσης και ραγδαίας μείωσης των επιτοκίων τα τελευταία χρόνια και τα επιτοκιακά περιθώρια (spreads) συρρικνώθηκαν δραματικά, εντούτοις, η ανάπτυξη του retail banking, λειτούργησε καταλυτικά, με αποτέλεσμα τα έσοδα από τόκους όχι μόνον δεν μειώθηκαν, αλλά αντίθετα, αυξήθηκαν. Οι ελληνικές τράπεζες κατάφεραν να προσαρμοστούν και να

διατηρήσουν και στα νέα δεδομένα της αγοράς επιτοκιακά περιθώρια τέτοια, ώστε να διασφαλίζεται η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων τους. Ετσι, το Καθαρό Επιτοκιακό Περιθώριο (Net Interest Margin - NIM) της Εθνικής Τράπεζας από 2,4% το 2002 αυξήθηκε στο 3,04% το 2004, της Πειραιώς από 2,61% στο 3,07%, της Alpha από 2,5% στο 3,19%. Η Eurobank ήταν η τράπεζα η οποία στο τέλος του 2004 είχε καταφέρει να επιτύχει την καλύτερη επίδοση, με το Καθαρό της Επιτοκιακό Περιθώριο να διαμορφώνεται στο 3,40%.

Οι προμήθειες

Έσοδα από προμήθειες: Μια δεύτερη παράμετρος που συμβάλλει στην αύξηση της κερδοφορίας είναι οι προμήθειες. Τα έσοδα από προμήθειες είναι έσοδα που προκύπτουν μέσα από την ανάπτυξη των τραπεζικών εργασιών και τη διαμεσολάβηση των τραπεζών, σε όλων των ειδών τις εργασίες, όπως για παράδειγμα εργασίες διεκπεραίωσης εξωτερικού εμπορίου (εισαγωγών - εξαγωγών). Η απόκτησή τους δεν εμπεριέχει κίνδυνο για την τράπεζα (risk free incomes). Επηρεάζονται άμεσα από τους όγκους συναλλαγών με τους πελάτες, αλλά και του εύρους των εργασιών. Είναι προφανές, ότι όσο περισσότερες συναλλαγές εκτελούνται ανάμεσα στις τράπεζες και τους πελάτες τους, αλλά και όσο πιο μεγάλο είναι το εύρος των παρεχομένων προϊόντων και υπηρεσιών (π.χ. εργασίες investment banking, asset management, bancassurance), τόσο πιο πολύ αυξάνονται τα έσοδα από προμήθειες.

Ενας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την κερδοφορία των τραπεζών και στον οποίο συνήθως δεν αποδίδεται η πρέπουσα σημασία, αφορά τις καταθέσεις πελατών και το κόστος τους για τις τράπεζες. Οι μειώσεις των επιτοκίων τα τελευταία χρόνια είχαν άμεση επίδραση στο επιτοκιακό περιθώριο, το οποίο μειώθηκε **δραματικά**. Όταν συμβαίνει μείωση επιτοκίων, οι αποταμιευτές καταγράφουν σημαντικές απώλειες εσόδων. Για τις τράπεζες, όμως, τα επιτοκιακά περιθώρια αυξάνονται και δημιουργούνται θετικές επιπτώσεις για την κερδοφορία τους, καθώς «διορθώνεται» το κόστος τους από τις καταθέσεις, αντισταθμίζονται οι μειώσεις στα επιτόκια χορηγήσεων και τελικά αυξάνονται τα τραπεζικά κέρδη από οργανικές λειτουργίες.

Αυτό το οξύμωρο φαινόμενο οφείλεται στο γεγονός ότι η μείωση του επιτοκίου στο παθητικό των τραπεζών αφορά πολύ μεγαλύτερο όγκο ρευστότητας σε σχέση με το ενεργητικό. Επιπλέον, λειτουργεί πολλαπλασιαστικά υπέρ των τραπεζών, καθώς η χρηματοδότηση του ενεργητικού τους γίνεται φθηνότερη, ενώ αυξάνονται οι ρυθμοί αύξησης της ζήτησης δανείων. Επίσης, η μείωση του επιτοκίου συμβάλλει σε αύξηση εσόδων από το χαρτοφυλάκιο ομολόγων καθώς αυξάνεται η αξία τους.

Ένα «σκληρό μάθημα»

Οι ελληνικές τράπεζες πήραν ένα «σκληρό μάθημα» από το Χρηματιστήριο. Είδαν τα έσοδα και την κερδοφορία τους να μειώνονται δραματικά εξαιτίας της μείωσης των διαπραγματευτικών τους εσόδων από χρηματιστηριακές πράξεις. Συνειδητοποίησαν τις επερχόμενες αλλαγές, **έλαβαν δραστικά μέτρα και επέτυχαν να εξυγιάνουν τους ισολογισμούς τους.**

Προχώρησαν σε αναδιάρθρωση των στοιχείων ενεργητικού τους, δίνοντας έμφαση στο retail banking, την επέκταση στις αγορές της Βαλκανικής και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών. Ασκήσαν πιο αποτελεσματικό έλεγχο στις δαπάνες, εισήλθαν σε νέες αγορές και διεύρυναν εντυπωσιακά την ποικιλία των προϊόντων και υπηρεσιών τους και ενίσχυσαν την οργανική τους κερδοφορία. Εστίασαν τη στρατηγική τους σε καθαρά τραπεζικές δραστηριότητες (core banking activities).

Επικεντρώθηκαν σε πιο κερδοφόρους τομείς της τραπεζικής δραστηριότητας (όπως το retail banking), που παρουσιάζουν υψηλά περιθώρια (spreads) με αποτέλεσμα, την αύξηση με αλματώδεις ρυθμούς τόσο του όγκου εργασιών τους όσο και του περιθωρίου κέρδους.

Προσαρμόστηκαν στα νέα δεδομένα της αγοράς με αποτέλεσμα να αποτελούν σήμερα τον πλέον ισχυρό, ανταγωνιστικό και εξωστρεφή κλάδο της ελληνικής οικονομίας. Απολαμβάνουν την εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών, όπως φαίνεται και από τις αθρόες τοποθετήσεις των ξένων θεσμικών στις μετοχές τους την τελευταία διετία. Και καθώς στις διεθνείς αγορές η απόδοση και αξία των μετόχων (shareholders value) αποτελεί το ζητούμενο, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται πλέον

στην κερδοφορία. Έτσι, οι ελληνικές τράπεζες λειτουργούν πλέον κάτω από αυτό το πρίσμα. Εστιάζουν δηλαδή στη συστηματική παραγωγή καθαρής κερδοφορίας. Οι μέτοχοι απαιτούν κέρδη και θέλουν να βλέπουν ότι η διαχείριση της επένδυσής τους είναι συνετή και κερδοφόρος (με διαρκώς αυξανόμενους ρυθμούς). Δίνουν ιδιαίτερη σημασία στα ποσοστά αύξησης των κερδών παρά στα υπόλοιπα μεγέθη και στην ποιότητα των βασικών στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Η πίεση για συνεχή και αυξανόμενη κερδοφορία γίνεται λοιπόν όλο και πιο έντονη. Γι αυτό οι τράπεζες προσπαθούν να διασφαλίσουν κάποια ελάχιστα επίπεδα κερδοφορίας, ώστε να εξασφαλιστεί η θετική στάση των μετόχων για τη χρηματοδότηση των επενδυτικών και επεκτατικών τους σχεδίων που θα τις επιτρέψουν να ατενίζουν με αισιοδοξία το μέλλον.

Οι κυριότεροι οικονομικοί Δείκτες των ελληνικών τραπεζών

Λόγος Δανείων προς Καταθέσεις

Ο δείκτης δανείων προς καταθέσεις κατά τη διάρκεια του 2009 παρέμεινε σε επίπεδα κάτω του 100%. 7.Πιο συγκεκριμένα, ο λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς το 2009 ανήλθε σε 90,8%, αυξημένος σε σχέση με το 2008, που ανερχόταν σε 89,1%. Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας Ελλάδος, το 2009 το υπόλοιπο των καταθέσεων και συμφωνιών επαναγοράς νοικοκυριών και επιχειρήσεων σε Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (NXI) έφθασε τα €279 δισ. (το 2008 ήταν €280 δισ.). Την ίδια χρονιά, το υπόλοιπο των χορηγήσεων προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά ανήλθε στα €253,4 δισ. (ενώ το 2008 ήταν €249,6 δισ.)³².

Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών τραπεζών παρουσίασε μείωση το 2008, εν μέσω αντίξοων διεθνών συνθηκών, στο 9,4% από 11,2% το 2007, ενώ ο δείκτης βασικών κεφαλαίων (Core Tier 1) μειώθηκε, στο ίδιο διάστημα σε 7,9% από 9,4%, όπως φαίνεται στο διάγραμμα 4-2. Παρόλα αυτά, η κεφαλαιακή επάρκεια παραμένει σε επίπεδο υψηλότερο των ελάχιστων απαιτούμενων.

7.Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009»

Πηγή : Ελληνική Ένωση Τραπεζών

Τον Ιούνιο του 2009 παρατηρήθηκε αύξηση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας και βασικών κεφαλαίων, η οποία οφείλεται κυρίως στη σημαντική αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών, ενώ το σταθμισμένο με βάση τον κίνδυνο ενεργητικό παρουσίασε οριακή μόνο αύξηση. Οι σπουδαιότεροι παράγοντες που συνέβαλαν στην αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών και των ομίλων τους ήταν οι εξής:

- αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου ορισμένων τραπεζών με την καταβολή μετρητών (3,8 δισ. ευρώ), καθώς και με την πώληση ιδίων μετοχών από κάποιες άλλες
- εσωτερική χρηματοδότηση με κεφάλαια προερχόμενα από την κερδοφορία του 2009 και τη μη διανομή μερίσματος σε μετρητά στους κατόχους κοινών μετοχών για την εταιρική χρήση του 2008
- έκδοση προνομιούχων μετοχών που διατέθηκαν στο Ελληνικό Δημόσιο βάσει του Ν. 3723/2008 (συνολικά 3,83 δισ. ευρώ).

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009»

Δείκτες αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ομίλων								
ποσοστά %	Τραπεζικοί όμιλοι				Τράπεζες			
	2008	2009	α' έξμηνο 2009	α' έξμηνο 2010	2008	2009	α' έξμηνο 2009	α' έξμηνο 2010
Δείκτης αποδοτικότητας που σταθμισμένου με βάση τον κίνδυνο ενεργητικού (μετά από φόρους)	0,7	0,2	0,5	-0,3	0,2	-0,1	0,2	-0,6
Δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (μετά από φόρους)	9,9	2,4	7,5	-4,5	3,2	-1,5	4,5	-9,7
Καθαρό επτοκικό περιθώριο	2,9	2,6	2,5	2,7	2,2	1,9	1,8	1,9
Δείκτης αποτελεσματικότητας	56,1	54,9	52,4	59,0	60,0	57,4	53,4	66,0

Πηγή : Ελληνική Ένωση Τραπεζών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργεί το ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό σύστημα έχει μετασηματισθεί κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας και συνεχίζει να υπόκειται διαρκώς σε νέες αλλαγές. Είναι απαραίτητη λοιπόν η μελέτη και η ανάλυση των κυριότερων παραγόντων που επηρεάζουν τη διαδικασία μετασηματισμού. Είναι επίσης ιδιαίτερα χρήσιμος ο προσδιορισμός των επιπτώσεων

που συνεπάγονται οι μεταβολές στη λειτουργία των ενδιάμεσων χρηματοοικονομικών φορέων, των αγορών και των συστημάτων που υποστηρίζουν τη λειτουργία του ενιαίου ευρωπαϊκού χρηματοοικονομικού χώρου.

Ο πρώτος ουσιαστικός παράγοντας που επηρέασε καθοριστικά το πλαίσιο λειτουργίας του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η νομισματική ενοποίηση. Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος δημιούργησε τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για την περαιτέρω εμβάθυνση της ευρωπαϊκής χρηματοοικονομικής ολοκλήρωσης - μια διαδικασία που είχε ήδη τεθεί σε εφαρμογή από το 1993. Η εξέλιξη αυτή ενεργοποίησε μια σειρά από πρωτοβουλίες - στο πλαίσιο κυρίως της κοινοτικής νομοθεσίας - οι οποίες κατατείνουν στην κατάργηση όλων των ρυθμίσεων και διοικητικών περιορισμών που εμποδίζουν τη λειτουργία μιας πραγματικά ενιαίας τραπεζικής αγοράς, μιας ενιαίας κεφαλαιαγοράς και ενός ενιαίου χώρου πληρωμών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η διαδικασία αυτή βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη και η ολοκλήρωσή της, μέχρι τα τέλη της τρέχουσας δεκαετίας, θα έχει μεταβάλει ουσιαστικά τους όρους λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Ο δεύτερος παράγοντας που εξακολουθεί να επηρεάζει σε διαρκή βάση το περιβάλλον λειτουργίας του ευρωπαϊκού χρηματοοικονομικού συστήματος είναι οι εξελίξεις που συντελούνται στο διεθνές κανονιστικό πλαίσιο. Το έργο των διεθνών οργανισμών και υπερεθνικών οργανισμών, τα οποία επιλαμβάνονται διάφορων πτυχών που αφορούν τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος και την καθιέρωση κανόνων διαφάνειας στις διεθνείς χρηματοοικονομικές συναλλαγές, έχει άμεση ή έμμεση επίδραση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς λόγοι διεθνούς ανταγωνιστικής ισότητας επιβάλλουν την εφαρμογή του. Οι κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision), της Διεθνούς Οργάνωσης Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (IOSCO), της Επιτροπής για τα Συστήματα Πληρωμών και Διακανονισμού (Committee on Payment and Settlement Systems) και του Συμβουλίου Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB) είναι το πιο χαρακτηριστικό δείγμα των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται σε διεθνές επίπεδο για την καθιέρωση κοινά αποδεκτών προτύπων αναφορικά με την εποπτεία των τραπεζών, των χρηματιστηριακών εταιρειών και των αγορών κεφαλαίων, την επίβλεψη των

συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού, καθώς και τη λογιστική απεικόνιση των συναλλαγών των επιχειρήσεων.

Η χρηματοοικονομική κρίση που βιώνουμε τους τελευταίους μήνες άρχισε να δημιουργείται σταδιακά από το 2007, όταν διαφάνηκε η ανάγκη ανατίμησης του κινδύνου περιουσιακών στοιχείων που συνδέονται με ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια στην Αμερική. Ακολούθησε μετατροπή μεγάλου ποσοστού δανείων σε επισφάλειες, περιορισμός της ρευστότητας διάφορων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αύξηση της μεταβλητότητας των τιμών και μετακύλιση της κρίσης και σε άλλους τομείς της παγκόσμιας αγοράς χρήματος και κεφαλαίου. Η παγκοσμιοποίηση αυτών των αγορών σε συνδυασμό με την αλματώδη ανάπτυξη των πληροφοριακών συστημάτων τις τελευταίες δεκαετίες δημιούργησαν ένα ευμετάβλητο οικονομικό περιβάλλον, με τις «τοπικές» κρίσεις να μην περιορίζονται στα στενά όρια μιας χώρας αλλά να επιδρούν ανεξέλεγκτα σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι γνωστή η άποψη που εκφράζεται από πολλούς πλέον οικονομολόγους ότι « το πέταγμα μιας πεταλούδας στο Χονγκ-Κονγκ είναι σε θέση να δημιουργήσει τυφώνα στην Αμερική», που δηλώνει με παραστατικό τρόπο το πόσο ευμετάβλητος είναι ο κόσμος μας και τι σημαίνει χρηματοπιστωτική κρίση και κρίση στις παγκόσμιες οικονομικές δομές.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Η χρηματοπιστωτική κρίση που εξακολουθεί να λαμβάνει χώρα στο παγκόσμιο οικονομικό στερέωμα αλλά και ιδιαίτερα στην Ευρωζώνη, επηρέασε έντονα το χρηματοπιστωτικό σύστημα αλλά και την πραγματική οικονομία της Ελλάδας, Η έλλειψη ρευστότητας και η οικονομική δυσπραγία που έχουν επέλθει σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά, κυριάρχησε στις διεθνείς αγορές και είχαν οπωσδήποτε αρνητικό αντίκτυπο στη ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών, και όπως είναι αναμενόμενο με αρνητικές συνέπειες στη χρηματοδότηση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων.

Οι συνέπειες της χρηματοπιστωτικής κρίσης ωστόσο δεν ήταν καταστροφικές τόσο για το ίδιο το τραπεζικό σύστημα και για την ελληνική οικονομία συνολικά, λόγω του γεγονότος των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά αυτά είναι το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιό τους τα λεγόμενα «τοξικά ομόλογα», σε αντιθέσει με τις τράπεζες του εξωτερικού και ειδικά τις αμερικανικές, που

αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα φερεγγυότητας. Οι ελληνικές τράπεζες δεν όφειλαν συνεπώς να λογιστικοποιήσουν ζημίες από τέτοια ομόλογα, η αξία των οποίων εκμηδενίστηκε με το ξέσπασμα της κρίσης. Είναι πολύ σημαντικό εδώ να αναφέρουμε ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν λόγο να επενδύσουν σε τέτοιου είδους ομόλογα, καθώς η δραστηριότητά τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών δομήθηκε βάσει της επέκτασης της δραστηριότητάς τους στη λιανική τραπεζική και κυρίως στην επιχειρηματική πίστη, • στη ανάπτυξη των διεθνών δραστηριοτήτων τους, και ιδιαίτερα στην Βαλκανική, που κατά την τελευταία εξαετία η δραστηριότητα γνώρισε ιδιαίτερα σημαντική ανάπτυξη. Οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια συγκριτικά με τον μέσο όρο των αντίστοιχων ευρωπαϊκών.

Η θωράκιση λοιπόν απέναντι στους πιστωτικούς κινδύνους που παρουσιάστηκαν, ήταν πολύ σημαντική. Η φερεγγυότητα των ελληνικών τραπεζών παρέμεινε αμετάβλητη. Μια σημαντική επίπτωση της κρίσης που είχε αντίκτυπο

στην ελληνικό πιστωτικό σύστημα ήταν η αύξηση των επιτοκίων που σημειώθηκε στη

διατραπεζική αγορά και επηρέασε σημαντικά το κόστος του χρήματος στην αγορά. Ωστόσο σημειώνουμε πως η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από τη διατραπεζική αγορά για την άντληση ρευστότητας είναι περιορισμένη.

Συνοπτικά μπορούμε να πούμε πως το ελληνικό τραπεζικό σύστημα :

Διατήρησε τους χαμηλότερους βαθμούς μόχλευσης στην Ευρώπη με σχέση αξίας ενεργητικού προς ίδια κεφάλαια γύρω στις 15-16 φορές, έναντι 35 φορές

σε ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα.

Διατήρησε χαμηλό βαθμό εξάρτησης από τις κεφαλαιαγορές για άντληση ρευστότητας με σχέση δανείων προς καταθέσεις κοντά στο 115%, ενώ, για

παράδειγμα, στα τραπεζικά συστήματα της Μεγάλης Βρετανίας, της Ιρλανδίας

και της Ισπανίας η σχέση κυμαινόταν μεταξύ 170% - 200%.

Διατήρησε ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια με τα βασικά ίδια τους κεφάλαια (Core

Tier I) να κυμαίνονται πάνω από το 8% σε σχέση με το σταθμισμένο ενεργητικό τους, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο σε σχέση με την πλειοψηφία των ευρωπαϊκών τραπεζών.

□ Έκανε περιορισμένη χρήση έναντι χρεώσεων αγοράς του κυβερνητικού πακέτου στήριξης των € 28 δισεκ., που ήταν εξ' αρχής ένα από τα μικρότερα της Ευρώπης, κυρίως για να αντιμετωπίσει ζητήματα στενότητας ρευστότητας, που προέκυψαν με την κρίση.

Οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες χρησιμοποιούν τέσσερις βασικές πηγές δανεισμού για την άντληση ρευστότητας μέσω της οποίας προβαίνουν στο δανεισμό επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Αυτές είναι οι παρακάτω:

- Οι καταθέσεις του αποταμιευτικού κοινού,
- Οι καταθέσεις από τη διατραπεζική αγορά (δηλαδή από άλλες τράπεζες που έχουν πλεονάζουσα ρευστότητα),
- Η έκδοση ομολόγων,

Ο δανεισμός από τη νομισματική τους αρχή, δηλαδή στην περίπτωση των ελληνικών τραπεζών από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Η σημαντικότερη ωστόσο πηγή δανεισμού των ελληνικών τραπεζών ήταν και εξακολουθεί να είναι οι καταθέσεις του αποταμιευτικού κοινού. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, το κόστος δανεισμού των τραπεζών έχει αυξηθεί και αυτό έχει αναπόφευκτα επιπτώσεις στο επιτόκιο δανεισμού νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

Τα σημερινά προβλήματα των ελληνικών τραπεζών συνδέονται με την οικονομική

ύφεση, που προκλήθηκε στην Ελλάδα και στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της, που έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία επισφαλειών και την κακή κατάσταση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου

Τα μέτρα που ελήφθησαν στην Ελλάδα για την

χρηματοπιστωτική κρίση

Τα περισσότερα ευρωπαϊκά σχέδια για την αντιμετώπιση της κρίσης προέβλεπαν την χρήση του βρετανικού μοντέλου. Το βρετανικό μοντέλο, προσδιορίστηκε άμεσα για την αντιμετώπιση των συνεπειών της χρηματοπιστωτικής κρίσης από τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Οι ελληνικές τράπεζες βρέθηκαν ελαφρώς εκτεθειμένες σε τοξικά στοιχεία, που αποτέλεσαν το ναρκοπέδιο για τη σταθερότητα του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος, και αναγκάστηκαν να προβούν σε σχετικά περιορισμένες διαγραφές χρέους. Οι αυξημένες δραστηριότητες των ελληνικών τραπεζών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη συνέβαλαν στο να αντιμετωπίσουν πολλές από αυτές στενότητα ρευστότητας κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, καθώς κρίθηκε απαραίτητη η ενίσχυση των εκεί θυγατρικών τους. Μάλιστα, ορισμένες ελληνικές τράπεζες επικρίθηκαν έντονα στη διάρκεια της κρίσης για αυτή την πρακτική τους

Τον Οκτώβριο του 2008 η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε το ελληνικό σχέδιο αντιμετώπισης της κρίσης. Βασικός σκοπός του ελληνικού σχεδίου ενίσχυσης της ρευστότητας που τέθηκε σε ισχύ με το νόμο 3723/2008 (ΦΕΚ 250/Α΄/9.12.2008) ήταν:

- Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.
- Η εξομάλυνση των συνθηκών της χρηματαγοράς.
- Η ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών τραπεζών.
- Η ενίσχυση της ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας και η διατήρηση του

ρυθμού πιστωτικής επέκτασης.

Οι προκλήσεις των ελληνικών τραπεζών

Δέκα καίρια σημεία που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες τα επόμενα χρόνια. Οι ελληνικές τράπεζες θα κληθούν να αντιμετωπίσουν μια σειρά ζητημάτων όπως η μετάβασή τους στα νέα διεθνή λογιστικά δεδομένα, η άρτια διαχείριση των λειτουργικών τους εξόδων καθώς και η προσαρμογή τους στους κανόνες εποπτείας που προβλέπονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, σύμφωνα με την Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας II.

Τα δέκα σημαντικότερα ζητήματα που θα απασχολήσουν όχι μόνο τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα αλλά τον παγκόσμιο τραπεζικό κλάδο στο άμεσο μέλλον είναι:

1. Η ικανοποίηση των αναγκών της πελατείας τους. Η αύξηση του μεριδίου των τραπεζών στο «πορτοφόλι» των υφιστάμενων πελατών τους, αναφέρεται στην έκθεση, είναι χωρίς καμία αμφιβολία ένας από τους σημαντικότερους στρατηγικούς στόχους.

2. Η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού τους. Η εισαγωγή επαναστατικών μεθόδων αξιολόγησης ανθρώπινου δυναμικού, σημειώνεται, θα βοηθήσει τις τράπεζες να ανακαλύψουν πού βρίσκεται ο «φυσικός πλούτος» τους, καθώς και ποιοι είναι οι παράγοντες που θα καθορίσουν τη βελτίωση των αποτελεσμάτων τους.

3. Η μεταφορά δραστηριοτήτων τους σε χώρες χαμηλού κόστους. Η μεταφορά και η εγκαθίδρυση τραπεζικών δραστηριοτήτων (όπως τηλεφωνικά κέντρα, κέντρα μηχανογράφησης, κτλ.) σε χώρες χαμηλού κόστους (ή απλώς χαμηλότερου) έχουν τη δυνατότητα να μειώσουν σημαντικά τα λειτουργικά έξοδα των τραπεζών, χωρίς να χρειαστεί να «θυσιάσουν» την ποιότητα των υπηρεσιών τους, αναφέρεται.

4. Η Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας II. Οι νέοι κανονισμοί, που προβλέπουν την εισαγωγή επιπρόσθετων αρχών εποπτείας και τρόπων υπολογισμού των ελάχιστων κεφαλαίων των τραπεζών βάσει εκτενούς ανάλυσης και αποτίμησης των πιστωτικών και επιχειρηματικών κινδύνων που αυτές αναλαμβάνουν, αποτελούν μια πρόσθετη πρόκληση για τις τράπεζες το 2004 και μετά, τονίζεται στην έκθεση.

5. Η σωστή διαχείριση της θύελλας ρυθμιστικών αλλαγών. Οι τράπεζες, επισημαίνεται, θα πρέπει να προσεγγίσουν συνολικά και αποτελεσματικά τις επικείμενες αλλαγές (Τραπεζική Εποπτεία της Βασιλείας, Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, Sarbanes - Oxley, νομοθετικό πλαίσιο για ξέπλυμα χρήματος) και να προσαρμοσθούν με τον λιγότερο δαπανηρό τρόπο στα νέα δεδομένα.

6. Η εταιρική διακυβέρνηση. Σύμφωνα με την Deloitte, οι τράπεζες πρέπει να αδράξουν αυτή την ευκαιρία προκειμένου να ενισχύσουν την εσωτερική τους λειτουργία και να βελτιώσουν την εικόνα τους προς τους επενδυτές σε θέματα διαφάνειας και σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και κοινωνικής ευθύνης.

7. Η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ) και η πρόκληση της εύλογης αξίας (fair value). Η έγκαιρη προετοιμασία και η συγκροτημένη υλοποίηση των ΔΛΠ αποτελούν μεγάλη πρόκληση για τις τράπεζες, επισημαίνουν οι αναλυτές της εταιρείας.

8. Οι επενδύσεις σε τεχνολογία. Για να παραμείνουν ανταγωνιστικές οι τράπεζες, θεωρείται σημαντικό να ανανεώσουν τις στρατηγικές τους σε ό,τι αφορά την τεχνολογία και να αρχίσουν να επενδύουν και πάλι σε αυτή ώστε, μέσω τεχνολογικών καινοτομιών, να επιτύχουν μείωση κόστους, βελτίωση διαδικασιών και παραγωγικότητας, καθώς και ενίσχυση των δραστηριοτήτων πώλησης, που αποτελούν για τις τράπεζες τις σημαντικότερες πηγές εσόδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 .ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η τράπεζα ALPHABANK

Η Alpha Bank ιδρύθηκε το 1879 και είναι μία από τις μεγαλύτερες τράπεζες στην Ελλάδα. Με δίκτυο άνω των 900 Καταστημάτων, ο Όμιλος της Alpha Bank

δραστηριοποιείται και στη διεθνή τραπεζική αγορά με παρουσία στην Κύπρο, στη Ρουμανία, στη Βουλγαρία, στη Σερβία, στην Ουκρανία, στην Αλβανία, στην Π.Γ.Δ.Μ. και στη Μεγάλη Βρετανία. Η Τράπεζα γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες. Πέρα από την προσφορά απλών τραπεζικών υπηρεσιών και προϊόντων, εξελίχθηκε σε έναν ολοκληρωμένο Όμιλο παροχής οικονομικών υπηρεσιών. Η **Alpha Bank ιδρύθηκε το 1879** από τον Ιωάννη Φ. Κωστόπουλο, όταν δημιούργησε μία εμπορική επιχείρηση στην Καλαμάτα. Το **1918** το τραπεζικό τμήμα του οίκου "Ι. Φ. Κωστοπούλου" μετονομάστηκε σε "Τράπεζα Καλαμών".

Το **1924** η έδρα της μεταφέρθηκε στην Αθήνα, και η Τράπεζα ονομάστηκε "Τράπεζα Ελληνικής Εμπορικής Πίστεως".

Το **1947** η επωνυμία άλλαξε σε "Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως", αργότερα, το **1972** σε "Τράπεζα Πίστεως" και τέλος τον Μάρτιο του **1994** σε Alpha Τράπεζα Πίστεως. Η Τράπεζα γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες. Πέρα από την προσφορά απλών τραπεζικών υπηρεσιών και προϊόντων, εξελίχθηκε σε έναν ολοκληρωμένο Όμιλο παροχής οικονομικών υπηρεσιών.

Το **1999** πραγματοποιήθηκε η εξαγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής Τραπεζής.

Στις 11 Απριλίου **2000** εγκρίθηκε η συγχώνευση της Ιονικής Τραπεζής με απορρόφηση από την Alpha Τράπεζα Πίστεως.

Η νέα διευρυμένη Τράπεζα που προέκυψε από την συγχώνευση ονομάζεται **Alpha Bank**. Σήμερα, η Alpha Bank είναι μία από τις μεγαλύτερες τράπεζες στην Ελλάδα. Οι δραστηριότητές της καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των οικονομικών υπηρεσιών.

Αναγνωρίζεται ως πρωτοπόρος στην εισαγωγή νέων ηλεκτρονικών υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα :

- το **Alphaphone** για τραπεζικές υπηρεσίες μέσω τηλεφώνου,
- το **Alphaline** για τραπεζικές συναλλαγές μέσω υπολογιστή,

- το **Alpha Web Banking** για τραπεζικές συναλλαγές μέσω Internet,
- και το **Alpha Mobile Banking** για τραπεζικές συναλλαγές μέσω κινητού τηλεφώνου.

Αναπτύσσει επίσης τις υπηρεσίες της και στον τομέα της ναυτιλίας και δημιουργεί νέους πολυδιάστατους λογαριασμούς καταθέσεων και σύγχρονους λογαριασμούς χορηγήσεων.

Με τις εταιρίες του Ομίλου της καλύπτει το σύνολο του χρηματοοικονομικού τομέα, παρέχοντας ολοκληρωμένες υπηρεσίες, όπως:

- **χρηματοδοτικές**, με τις εταιρίες Alpha Leasing και ABC Factors
- **χρηματοοικονομικών υπηρεσιών**, με την Alpha Finance, την Alpha Asset Management A.E.Δ.Α.Κ. και την Αναπτυξιακή Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδος
- **επενδύσεων**, με την Alpha Ventures και την Ιονική Συμμετοχών
- **παροχής υπηρεσιών**, με την Alpha Υποστηρικτικών Εργασιών
- **κτηματικές**, με την Alpha Αστικά Ακίνητα
- **ξενοδοχειακές**, με την Ιονική Ξενοδοχειακά Επιχειρήσεις.

Πηγή : www.alphabank.gr

Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, με τη μεγαλύτερη και ισχυρότερη παρουσία στον Ελλαδικό χώρο, αλλά και με το δυναμικό προφίλ της στη Νοτιοανατολική

Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο ηγείται του μεγαλύτερου και ισχυρότερου Ομίλου χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην Ελλάδα.

Ιδρύθηκε το 1841 ως εμπορική τράπεζα και μέχρι την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος το 1928 είχε το εκδοτικό προνόμιο. από τον Οκτώβριο του 1999, η μετοχή της Τράπεζας διαπραγματεύεται στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Ο Όμιλος της ΕΤΕ προσφέρει ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες επιχειρήσεων και ιδιωτών, όπως επενδυτικές εργασίες, χρηματιστηριακές συναλλαγές, ασφάλειες, διαχείριση στοιχείων ενεργητικού - παθητικού, εργασίες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), διαχείριση επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring).

Με το πληρέστατο Δίκτυό της που αριθμεί 562 καταστήματα και 1.485 ATMs, καλύπτει ολόκληρη τη γεωγραφική έκταση της Ελλάδας. Παράλληλα, αναπτύσσει εναλλακτικά δίκτυα πώλησης των προϊόντων της, όπως οι υπηρεσίες Mobile και Internet Banking. Σήμερα, μετά τις πρόσφατες εξαγορές στο χώρο της ΝΑ Ευρώπης και Ανατ.Μεσογείου, το Δίκτυο της Τράπεζας στο εξωτερικό περιλαμβάνει 1.154 μονάδες.

Οι λογαριασμοί καταθέσεων που ξεπερνούν τα εννέα εκατομμύρια και οι άνω του ενάμιση εκατομμυρίου λογαριασμοί χορηγήσεων αποτελούν τη σημαντικότερη απόδειξη της εμπιστοσύνης του κοινού της που αποτελεί και την κινητήρια δύναμη της τράπεζας.

Με επιβεβαιωμένη την ηγετική της θέση στην ελληνική τραπεζική αγορά και με στόχο την πλήρη κάλυψη των πελατών της καθώς και την αύξηση της κερδοφορίας της, η Τράπεζα μεριμνά για το διαρκή εκσυγχρονισμό των διαδικασιών της, επενδύοντας στη νέα τεχνολογία.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών το 1880. Από τον Οκτώβριο του 1999, η μετοχή της Τράπεζας διαπραγματεύεται στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Με 160 πλέον χρόνια επιτυχούς και αδιάλειπτης λειτουργίας στον οικονομικό βίο της χώρας, η Τράπεζα

έχει εξελιχθεί σε ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο όμιλο εταιρειών παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καλύπτοντας έτσι τις συνεχώς διευρυνόμενες ανάγκες των πελατών της. Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα ίδρυσε το 1891 την Ελληνική Εταιρεία Γενικών Ασφαλίσεων «Η Εθνική» και το 1927 την Εθνική Κτηματική Τράπεζα.

Μέχρι την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος το 1928, η Τράπεζα είχε το εκδοτικό προνόμιο στην Ελλάδα και ήταν υπεύθυνη για την έκδοση του νομίσματος. Το 1953, η Τράπεζα συγχωνεύτηκε με την «Τράπεζα Αθηνών», που είχε ιδρυθεί το 1893. Μέσα στο 1998, η Τράπεζα προέβη στη συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», η οποία είχε προέλθει από τη συγχώνευση δύο πρώην θυγατρικών της εταιρειών, της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.» και της «Εθνική Στεγαστική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», με σκοπό την αρτιότερη εξυπηρέτηση των πελατών της στον τομέα της στεγαστικής και κτηματικής πίστης.

Από τον Οκτώβριο 1999, η μετοχή της Τράπεζας διαπραγματεύεται στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Στα τέλη του 2002, η Εθνική Τράπεζα προχώρησε στη συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής της "Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως ΑΕ". Στο πλαίσιο του στρατηγικού της προσανατολισμού στην αγορά της ΝΑ Ευρώπης, η ΕΤΕ εξαγόρασε, εντός του 2006, τη Finansbank στην Τουρκία και τη Vojvodjanska Banka στη Σερβία.

Η ΕΤΕ λειτουργεί μέσα σε πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης που ανταποκρίνεται όχι μόνο στις απαιτήσεις του ελληνικού νόμου αλλά και στις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές. Στο πλαίσιο των εργασιών του, και σε συμμόρφωση της Τράπεζας με τις διατάξεις του Ν. 3873/2010, το Δ.Σ. το 2011 ενέκρινε την τροποποίηση των «Κατευθυντήριων Γραμμών Εταιρικής Διακυβέρνησης» της Τράπεζας και τη μετονομασία τους σε «Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης». Ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης, ο οποίος είναι αναρτημένος στην ιστοσελίδα της Τράπεζας, περιγράφει αναλυτικά τη δομή και την πολιτική εταιρικής διακυβέρνησης, προάγει τη συνέχεια, τη συνέπεια και την αποτελεσματικότητα του τρόπου λειτουργίας του Δ.Σ., αλλά και γενικότερα της διακυβέρνησης της ΕΤΕ και του Ομίλου. Το 2010 το Δ.Σ.

εφάρμοσε τις Κατευθυντήριες Γραμμές Εταιρικής Διακυβέρνησης στη μεγάλη τους πλειοψηφία.

Κατά τη διάρκεια του 2010 το Δ.Σ. έλαβε αποφάσεις για την αναδιάρθρωση και ενδυνάμωση των ανώτατων βαθμίδων της διοικητικής πυραμίδας. Επίσης, ενέκρινε την Πολιτική Αποδοχών της Τράπεζας κατόπιν υποβολής προτάσεως από την Επιτροπή Ανθρώπινου Δυναμικού και Αμοιβών του Δ.Σ., ενημερώθηκε από εξωτερικό σύμβουλο για θέματα τραπεζικής εταιρικής διακυβέρνησης και τροποποίησε πολιτικές του Δ.Σ. και τους κανονισμούς των Επιτροπών του, με σκοπό την προσαρμογή τους στις αλλαγές του συστήματος διακυβέρνησης.

Πηγή : www.nbg.gr

Η Τράπεζα Πειραιώς

Ο Όμιλος Πειραιώς αποτελεί έναν από τους πιο δυναμικούς και δραστήριους οργανισμούς της ελληνικής οικονομίας. Η Τράπεζα Πειραιώς ιδρύθηκε το 1916. Για πολλές δεκαετίες λειτούργησε ως ιδιωτική Τράπεζα και το 1975 πέρασε υπό κρατικό έλεγχο, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1991. Από το Δεκέμβριο του 1991 που ιδιωτικοποιήθηκε παρουσιάζει συνεχή ανάπτυξη εργασιών, μεγεθών και δραστηριοτήτων.

Παράλληλα με την οργανική της ανάπτυξη, η Τράπεζα Πειραιώς υλοποίησε μία σειρά στρατηγικών κινήσεων, με σκοπό την εδραίωσή της στην εγχώρια αγορά. Έτσι, το 1998 προχώρησε στην απορρόφηση των εργασιών της Chase Manhattan στην Ελλάδα, στην εξαγορά της Τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης και της μικρής εξειδικευμένης Τράπεζας Credit Lyonnais Hellas, ενώ στις αρχές του 1999 στην απόκτηση του ελέγχου της Τράπεζας Χίου και στην απορρόφηση των εργασιών της National Westminster Bank PLC στην Ελλάδα. Τον Ιούνιο του 2000 πραγματοποίησε την ενοποίηση των τραπεζικών δραστηριοτήτων της στην Ελλάδα, μέσω της απορρόφησης των εμπορικών Τραπεζών Μακεδονίας-Θράκης και Χίου,

δημιουργώντας μία από τις τρεις μεγαλύτερες ιδιωτικές Τράπεζες στην Ελλάδα. Στις αρχές του 2002, η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε τον έλεγχο της ETBAbank ενώ η απορρόφησή της από την Τράπεζα Πειραιώς ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο 2003. Ημερα η Τράπεζα Πειραιώς ηγείται ενός Ομίλου επιχειρήσεων που καλύπτουν το σύνολο των εργασιών και δραστηριοτήτων του χρηματοοικονομικού τομέα στην Ελλάδα (universal bank). Η Τράπεζα Πειραιώς διαθέτει ιδιαίτερη τεχνογνωσία στην καταναλωτική-στεγαστική πίστη και στα άλλα προϊόντα τραπεζικής ιδιωτών, στο χώρο των μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων, στην παροχή υπηρεσιών κεφαλαιαγοράς και επενδυτικής τραπεζικής, καθώς και στην αναπτυσσόμενη αγορά της χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Το σύνολο αυτών των υπηρεσιών προσφέρονται τόσο μέσα από το πολύ καλά οργανωμένο δίκτυο καταστημάτων της, όσο και από το ηλεκτρονικό δίκτυο τραπεζικής της winbank. Η τελευταία δημιουργήθηκε στις αρχές του 2000 ως η πρώτη ολοκληρωμένη υπηρεσία ηλεκτρονικής τραπεζικής στην Ελλάδα, παρέχοντας ένα πλήρες και ολοκληρωμένο σύνολο υπηρεσιών ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης.

Η παρουσία του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς στο εξωτερικό εστιάζεται στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και Ανατολική Μεσόγειο, παράλληλα με παρουσία στα μεγάλα χρηματοοικονομικά κέντρα του Λονδίνου και της Νέας Υόρκης. Συγκεκριμένα, ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς δραστηριοποιείται στις Η.Π.Α. με τη Marathon Bank στη Νέα Υόρκη με δίκτυο 13 καταστημάτων, στο Ηνωμένο Βασίλειο με ένα κατάστημα της Τράπεζας Πειραιώς στο Λονδίνο, στην Αλβανία με την Tirana Bank με 56 καταστήματα, στη Ρουμανία με την Piraeus Bank Romania με 187 καταστήματα, στη Βουλγαρία με 100 καταστήματα της Piraeus Bank Bulgaria, στη Σερβία με 46 καταστήματα της Piraeus Bank Beograd, στην Ουκρανία με 45 καταστήματα της Piraeus Bank ICB, στην Κύπρο με 15 καταστήματα της Τράπεζας Πειραιώς Κύπρου και, τέλος στην Αίγυπτο με την Piraeus Bank Egypt με 48 καταστήματα.

Οι κύριοι μεσοπρόθεσμοι στόχοι του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς είναι η διατήρηση ισορροπημένης ανάπτυξης όσον αφορά τις χορηγήσεις και καταθέσεις, η επίτευξη υψηλής αποτελεσματικότητας, η διατήρηση υψηλής ποιότητας δανειακού χαρτοφυλακίου και ικανοποιητικής κεφαλαιακής επάρκειας. Η Τράπεζα Πειραιώς θα συνεχίσει να εστιάζει στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και στη λιανική

τραπεζική, όπου κατέχει ισχυρή τεχνογνωσία, εκμεταλλεζόμενη παράλληλα το νεαρό δίκτυο καταστημάτων της, στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Βασική κατεύθυνση της πολιτικής για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού του Ομίλου είναι η αποτελεσματική διοίκηση των ανθρωπίνων πόρων, διαθέτοντας ικανά και αφοσιωμένα στελέχη με δυνατότητα να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στο πλαίσιο της ενιαίας τραπεζικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το σύνολο των απασχολουμένων στον Όμιλο στις 30.06.11 ανερχόταν σε 13.135 άτομα.

Ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς, συνδυάζοντας επιχειρηματική ανάπτυξη και κοινωνική ευθύνη, προάγει συστηματικά τις σχέσεις του με τους κοινωνικούς εταίρους του μέσω ειδικών δράσεων, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Η Τράπεζα Πειραιώς αναγνωρίζει ότι οι ενεργειακές πηγές δεν είναι ανεξάντλητες και θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με υπεύθυνο τρόπο. Η συμβολή της Τράπεζας στην προστασία του περιβάλλοντος έχει δύο διαστάσεις: α) την εσωτερική διάσταση η οποία αναφέρεται στις προσπάθειες της Τράπεζας να μετριάσει τις λειτουργικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις της, και β) την εξωτερική διάσταση η οποία αντανακλάται στις προσπάθειες της Τράπεζας για αύξηση της περιβαλλοντικής συνείδησης των πελατών της και για την προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον επενδύσεων. Η Τράπεζα Πειραιώς έχει αναπτύξει σημαντική παρουσία στον τομέα της Πράσινης Τραπεζικής, με εξειδικευμένο GREEN BANKING Κατάστημα και προϊόντα που στηρίζουν την χρηματοδότηση των ΑΠΕ, την εξοικονόμηση ενέργειας, την διαχείριση αποβλήτων, τις "πράσινες" μεταφορές, τις βιολογικές καλλιέργειες, τον οικοτουρισμό-αγροτουρισμό και τα "πράσινα" προϊόντα χημείας.

Στο τέλος Ιουνίου 2011, ο Όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς λειτουργούσε ένα δίκτυο 866 καταστημάτων (355 στην Ελλάδα και 511 στο εξωτερικό). Τα συνολικά ίδια κεφάλαια του Ομίλου ανέρχονταν τον Ιούνιο 2011 σε €3,3 δισ., οι καταθέσεις πελατών σε €26,4 δισ, τα δάνεια μετά από προβλέψεις σε €36,7 δισ. και το σύνολο του ενεργητικού σε €57,1 δισ.

Πηγή : www.piraeusbank.gr

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ

Τα μοντέλα ARIMA

Τα ολοκληρωμένα αυτοπαλινδρομικά μοντέλα κινητού μέσου όρου (Autoregressive Integrated-Moving Average) είναι στοχαστικά μαθηματικά μοντέλα με την βοήθεια των οποίων προσπαθούμε να περιγράψουμε τη εξέλιξη κάποιου φυσικού μεγέθους μέσα στο χρόνο. Για την πλειοψηφία των φυσικών μεγεθών είναι αδύνατη η πλήρης γνώση και καταγραφή όλων των παραγόντων που επηρεάζουν την εξέλιξη τους στο χρόνο, συνεπώς είναι πολύ δύσκολη η διαχρονική περιγραφή του μεγέθους από ένα ντετερμινιστικό μοντέλο. Η εξάρτηση τέτοιων μεγεθών από μη ντετερμινιστικούς παράγοντες καθιστά δυνατή την περιγραφή της διαχρονικής τους εξέλιξης από ένα στοχαστικό μοντέλο, με το οποίο μπορεί να υπολογιστεί η πιθανότητα με την οποία η τιμή του μεγέθους βρίσκεται σε κάποιο διάστημα. Τα στοχαστικά μοντέλα περιέχουν τον τυχαίο παράγοντα (τυχαίο σφάλμα ή σφάλμα πρόβλεψης), τις τιμές του μεγέθους οι οποίες εμφανίστηκαν σε προηγούμενες χρονικές στιγμές και ίσως κάποιους άλλους στοχαστικούς παράγοντες. Το μοντέλο που προκύπτει είναι ένας γραμμικός συνδυασμός των παραπάνω ποσοτήτων. Γενικά, έχουν αναπτυχθεί πολλά και ποικίλα τέτοια μοντέλα για την περιγραφή των διακυμάνσεων κάποιου μεγέθους μέσα στο χρόνο. Τα μοντέλα ARIMA χρησιμοποιούνται ευρύτατα γιατί βρίσκουν εφαρμογή στη μελέτη πολλών μεγεθών και φαίνεται να δίνουν μια "καλή" εικόνα της διαχρονικής τους συμπεριφοράς, καθώς και ικανοποιητικά αποτελέσματα στην πρόβλεψη των μελλοντικών τιμών του μεγέθους.

Τα μοντέλα ARIMA έχουν μελετηθεί εκτεταμένα από τους Box και Jenkins, σε βαθμό που τα ονόματα των παραπάνω να είναι σχεδόν συνώνυμα με τις ARIMA διαδικασίες και τις εφαρμογές τους στην ανάλυση και την πρόβλεψη χρονοσειρών. Οι Box-Jenkins πρότειναν μια οικογένεια αλγεβρικών μοντέλων πρόβλεψης, από τα οποία μπορεί κάποιος να διαλέξει το "καταλληλότερο" για την πρόβλεψη μιας δεδομένης χρονοσειράς. Στα μοντέλα αυτά οι προβλέψεις βασίζονται αποκλειστικά στις παρελθούσες τιμές και τα εμφανισθέντα πρότυπα συμπεριφοράς της χρονοσειράς που εξετάζεται.

Το χαρτοφυλάκιο που εξετάζουμε

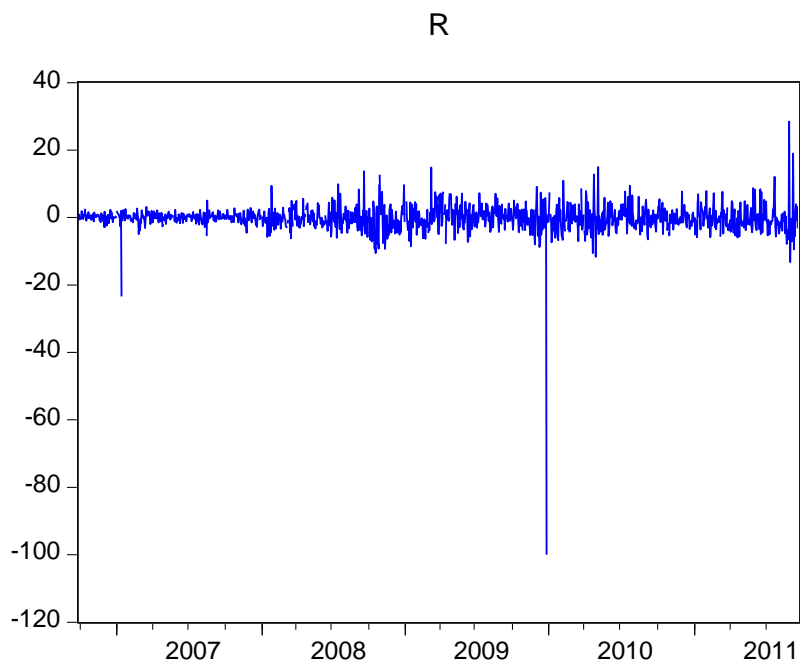
Το χαρτοφυλάκιο που δημιουργήσαμε απαρτίζεται από ένα μείγμα μετοχών τριών από τις μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες της χώρας. Το ποσοστό συμμετοχής της κάθε μετοχής στο νέο χαρτοφυλάκιο προσδιορίστηκε βάσει του μεγέθους της κάθε τράπεζας και κυρίως του μεριδίου της στην εγχώρια αγορά. Έτσι θεωρήσαμε πως στο portfolio που δημιουργούμε, μετάσχει η Εθνική Τράπεζα με ποσοστό 40%, η ALPHABANK με ποσοστό 35% και η Τράπεζα Πειραιώς με 25%.

Μεθοδολογία

Για την ανάλυση μας θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα ARIMA υπόδειγμα για τις αποδόσεις του χαρτοφυλακίου που έχουμε δημιουργήσει και εξετάζουμε. Η διαδικασία που θα ακολουθήσουμε είναι η μεθοδολογία BOX-JENKINS

Έλεγχος στατικότητας

Στο πρώτο στάδιο εξετάζουμε την στατικότητα των αποδόσεων του χαρτοφυλακίου μας. Το διάγραμμα του χαρτοφυλακίου που έχουμε δημιουργήσει παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα.

2010

Πίνακας 1

Οι αποδόσεις φαίνονται να είναι στάσιμες με δύο σημαντικές αρνητικές αποδόσεις που φαίνονται να είναι πολύ ακραίες (outliners). Για την παρατήρηση της 01/12/2007

εμφανίζεται αρνητική απόδοση -23,38% ενώ για την παρατήρηση της 24/12/2009 εμφανίζεται αρνητική απόδοση που πλησιάζει το -100%.

Έλεγχος στασιμότητας

Εάν η χρονοσειρά που εξετάζουμε είναι στάσιμη, τότε τα δεδομένα κυμαίνονται γύρω από ένα σταθερό μέσο, ανεξάρτητα του χρόνου, ενώ η διακύμανση παραμένει σταθερή.

Η στασιμότητα ελέγχεται με τη χρήση της γραφικής παράστασης της χρονοσειράς :

Εάν δεν παρατηρείται αλλαγή της μέσης τιμής κατά μήκος του χρόνου, τότε η χρονοσειρά είναι στάσιμη ως προς τη μέση τιμή.

Εάν δεν παρατηρείται αλλαγή της διακύμανσης κατά μήκος του χρόνου, τότε η χρονοσειρά είναι στάσιμη ως προς τη διακύμανση.

Θα ελέγξουμε την στασιμότητα του χαρτοφυλακίου μας χρησιμοποιώντας τον έλεγχο Dickey – Fuller. Η μηδενική υπόθεση του ελέγχου είναι ότι οι αποδόσεις του χαρτοφυλακίου είναι μη στάσιμες. Από τα αποτελέσματα του ελέγχου, όπως εμφανίζονται στον πίνακα 2, διαπιστώνουμε ότι απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση, άρα συμπεραίνουμε ότι η απόδοση του χαρτοφυλακίου μας είναι μια στάσιμη μεταβλητή.

Πίνακας 2

Null Hypothesis: R has a unit root

Exogenous: Constant

Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, MAXLAG=22)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-34.32396	0.0000
Test critical values:		
1% level	-3.435385	
5% level	-2.863651	
10% level	-2.567944	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Δημιουργία υπόδειγματος ARIMA

Για να δημιουργήσουμε το υπόδειγμα ARIMA χρησιμοποιούμε τα διαγράμματα της αυτοσυσχέτισης και της μερικής αυτοσυσχέτισης των αποδόσεων του χαρτοφυλακίου. Τα αποτελέσματα εμφανίζονται στον πίνακα 3.

Πίνακας 3

EKTIMISI ARIMA(2,0,2)

Dependent Variable: R

Method: Least Squares

Date: 09/23/11 Time: 14:00

Sample (adjusted): 9/28/2006 9/22/2011

Included observations: 1245 after adjustments

Convergence achieved after 15 iterations

MA Backcast: 9/26/2006 9/27/2006

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.237832	0.128449	-1.851569	0.0643
AR(1)	-1.235751	0.056215	-21.98266	0.0000
AR(2)	-0.874257	0.055325	-15.80210	0.0000
MA(1)	1.283847	0.046512	27.60276	0.0000
MA(2)	0.917612	0.045361	20.22928	0.0000
R-squared	0.010532	Mean dependent var		-0.237507
Adjusted R-squared	0.007340	S.D. dependent var		4.419124
S.E. of regression	4.402876	Akaike info criterion		5.806401
Sum squared resid	24037.79	Schwarz criterion		5.826991

Log likelihood	-3609.485	Hannan-Quinn criter.	5.814143
F-statistic	3.299651	Durbin-Watson stat	2.027382
Prob(F-statistic)	0.010614		
<hr/>			
Inverted AR Roots	-.62+.70i	-.62-.70i	
Inverted MA Roots	-.64+.71i	-.64-.71i	
<hr/>			

Από τα παραπάνω διαγράμματα, δεν φαίνεται κάποια χρονική υστέρηση είτε για το AR μοντέλο είτε για το AR μέρος, είτε για το MA μέρος του ARIMA υποδείγματος.

Συνεπώς η στρατηγική μας είναι να βρούμε ένα ARIMA υπόδειγμα χρησιμοποιώντας το Akaike Information Criteria.

Akaike Information Criteria (τιμές για ARIMA (p, 0, q))

P / q	0	1	2
0	5,8090	5,8098	5,8078
1	5,8107	5,8074	5,8099
2	5,8091	5,8105	5,8064

Συνεπώς το υπόδειγμα που προκρίνεται είναι ένα υπόδειγμα ARIMA (2, 0,2)

$$r_t = a_0 + a_1 r_{t-1} + a_2 r_{t-2} + \beta_1 \varepsilon_{t-1} + \beta_2 \varepsilon_{t-2} + \varepsilon_t$$

Η εκτίμηση του υποδείγματος στον πίνακα (εκτίμηση ARIMA 2, 0,2)

..

Διαπιστώνουμε ότι οι εκτιμήσεις των συντελεστών είναι σημαντικά στατιστικές εκτός από αυτήν του σταθερού όρου, η οποία είναι στατιστικά σημαντική στο επίπεδο 10%.

ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Διαγνωστικοί έλεγχοι

Για την πραγματοποίηση των διαγνωστικών ελέγχων του υποδείγματος που έχουμε δημιουργήσει, το πρώτο μας βήμα είναι να εξετάσουμε για τυχόν προβλήματα αυτοσυσχέτισης των λαθών. Ο έλεγχος της αυτοσυσχέτισης δίδεται στον παρακάτω πίνακα 4.

Πίνακας 4

Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test:

F-statistic	1.592261	Prob. F(2,1238)	0.2039
Obs*R-squared	3.194311	Prob. Chi-Square(2)	0.2025

Η μηδενική υπόθεση εδώ είναι ότι τα λάθη δεν παρουσιάζουν αυτοσυσχέτιση μέχρι δευτέρου βαθμού. Από τον πίνακα διαπιστώνουμε ότι αποδεχόμαστε την μηδενική υπόθεση. Γεγονός που επιβεβαιώνει την ικανοποιητική προσαρμογή του υποδείγματος στα εμπειρικά δεδομένα.

Έλεγχος ARCH

Το επόμενο test είναι ο έλεγχος ARCH για να ελέγξουμε εάν υπάρχει μεταβολή στην μεταβλητότητα των λαθών διαχρονικά (τα λάθη δεν είναι ομοσκεδαστικά). Τα αποτελέσματα του ελέγχου παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα 5.

Πίνακας 5

Heteroskedasticity Test: ARCH

F-statistic	0.001570	Prob. F(1,1242)	0.9684
Obs*R-squared	0.001573	Prob. Chi-Square(1)	0.9684

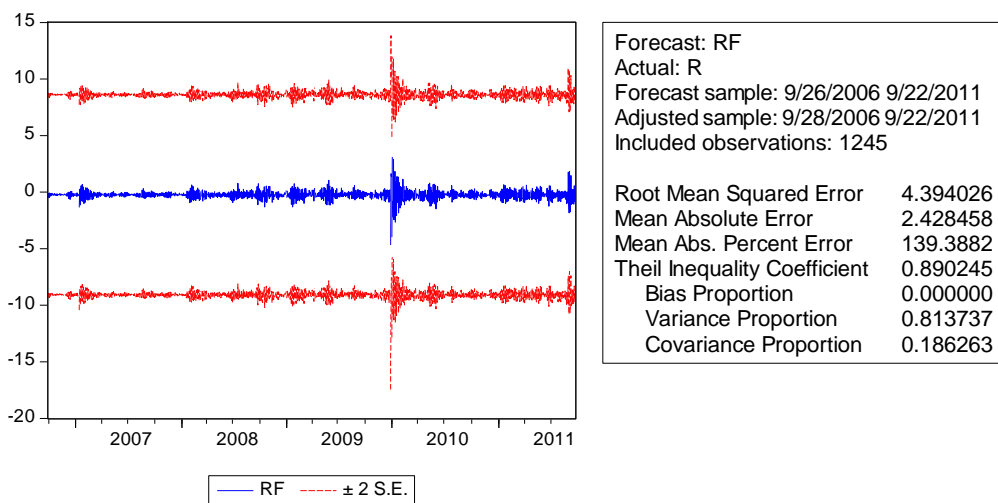
Η μηδενική υπόθεση εδώ είναι ότι τα λάθη είναι ομοσκεδαστικά διαχρονικά, δηλαδή δεν υπάρχουν ARCH φαινόμενα. Από τα αποτελέσματα του παραπάνω

πίνακα, φαίνεται ότι οδηγούν σε αποδοχή της μηδενική υπόθεσης, πράγμα που επιβεβαιώνει την επάρκεια του υποδείγματος αναφορικά με τον συγκεκριμένο έλεγχο

Έλεγχος Προσαρμογής

Τελευταίο στάδιο της επάρκειας του υποδείγματος ο έλεγχος προσαρμογής του στα εμπειρικά δεδομένα (δηλαδή πόσο καλά προσαρμόζεται στις παρατηρήσεις). Τα αποτελέσματα της πρόβλεψης εμφανίζονται στον παρακάτω πίνακα 6.

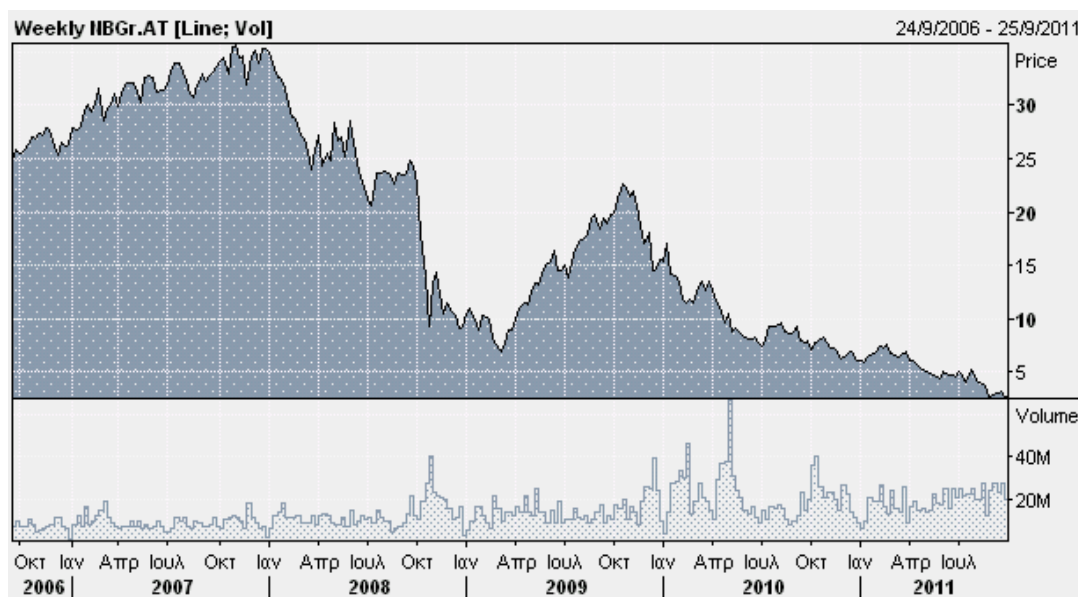
Πίνακας 6

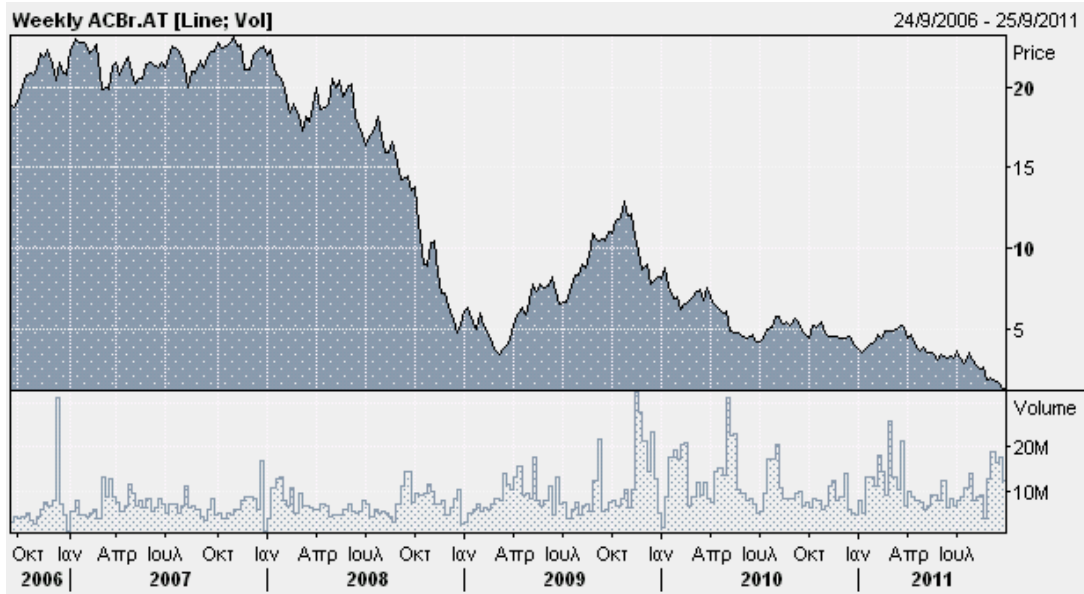
Από τα αποτελέσματα φαίνεται πως η προσαρμογή του υποδείγματος είναι αρκετά ικανοποιητική.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

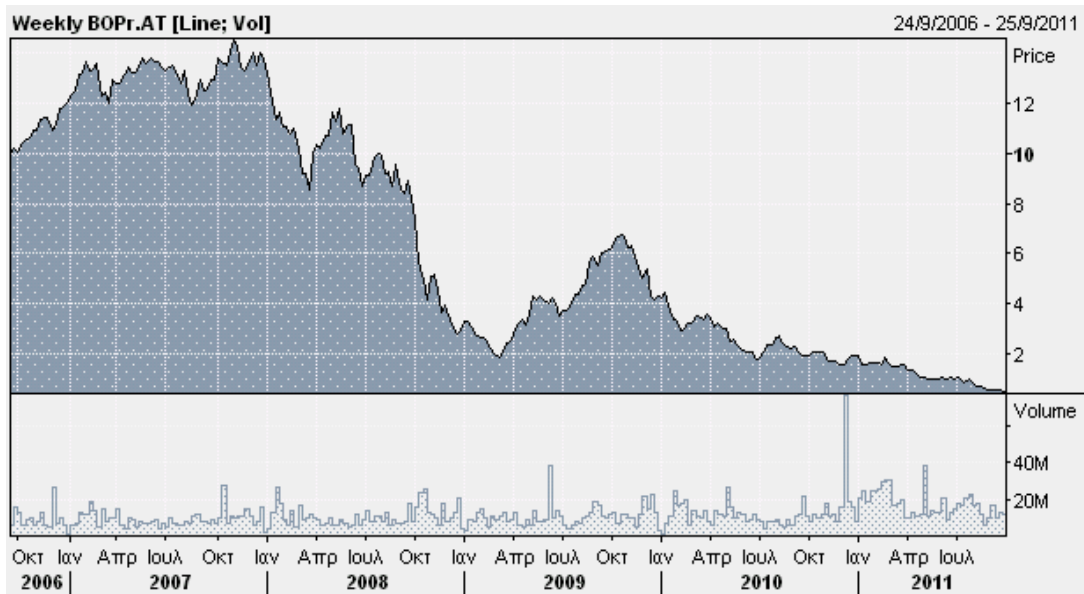
Ιστορικό γράφημα μετοχής ΕΤΕ (πηγή «Ναυτεμπορική»)

Ιστορικό γράφημα μετοχής ALPHABANK (πηγή «Ναυτεμπορική»)

Ιστορικό γράφημα μετοχής Τράπεζα Πειραιώς (πηγή «Ναυτεμπορική»)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία είχε ως στόχο κατ'αρχήν να παρουσιάσει συνοπτικά το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας: την δημιουργία και την εξέλιξή του στο πέρασμα των χρόνων, τα βασικά χαρακτηριστικά του, και τη σημερινή του μορφή, όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά από μια πληθώρα εξαγορών και συγχωνεύσεων. Παράλληλα, και με αφορμή τις ραγδαίες εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, παρουσιάστηκε ένα σύντομο χρονικό της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, μια συνοπτική παρουσίαση των γενεσιουργών αιτίων της καθώς και οι συνέπειες της διεθνούς αυτής κρίσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Για το ερευνητικό μέρος, στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκε ένα χαρτοφυλάκιο το οποίο απαρτίζεται από τις 3 κυριότερες ελληνικές τραπεζικές μετοχές κατ' αναλογία των μεγεθών τους, δηλαδή Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος με 40% συμμετοχή, ALPHABANK με ποσοστό 35% και Τράπεζα Πειραιώς με συμμετοχή 25%. Στη συνέχεια αναπτύχθηκε ένα υπόδειγμα ARIMA για να ερμηνεύσει την συμπεριφορά των αποδόσεων του συγκεκριμένου χαρτοφυλακίου διαχρονικά. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε είναι αυτή των BOX – JENKINS και οδήγησε στην εκτίμηση ενός υποδείγματος ARIMA (2, 0,2).

Η επάρκεια του υποδείγματος επιβεβαιώθηκε με διαγνωστικούς ελέγχους όπου διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχε πρόβλημα αυτοσυσχέτισης ή ετεροσκεδαστικότητας. Τέλος, η ικανοποιητική προσαρμογή του υποδείγματος επιβεβαιώθηκε μέσω της καλής προσαρμογής του υποδείγματος στα εμπειρικά δεδομένα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ALPHABANK (2010), Ετήσιος Απολογισμός
2. European Central Bank (2010), “Structural Indicators for the EU Banking System”, www.ecb.int
3. European Central Bank (2000), “Mergers and Acquisitions involving the EU Banking Industry- Facts and Implications”, www.ecb.int
4. Eurobank Research (2009), “Η κρίση του 2007-2009: Τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές”, *Οικονομία & Αγορές*, τόμος IV, τεύχος 8
5. Grossman S. Richard (2010), *Unsettled account: the evolution of banking in the industrialized world since 1800*, Princeton University Press
- Αγιακόγλου Ν. Χρήστος, Οικονόμου Σ. Γεώργιος (2004), *Μέθοδοι προβλέψεων και ανάλυσης αποφάσεων*, εκδόσεις Γ. Μπένου
6. Αναστασάτος Αναστάσιος (2010), “Οι Επιπτώσεις στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα από την Υπαγωγή της Ελλάδας στον Μηχανισμό Στήριξης ΕΕ/ΔΝΤ”, Eurobank Research, *Οικονομία & Αγορές*, τόμος V, τεύχος 2
7. Αράπογλου Τάκης (2008), Ομιλία με αντικείμενο την παρουσίαση της μελέτης “Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία”, Ελληνική Ένωση Τραπεζών
8. Ασημακόπουλος Γ. Ιωάννης, Μπρισίμης Ν. Σοφοκλής και Ντελής Δ. Μάνθος (2008), “Η αποτελεσματικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και οι προσδιοριστικοί της παράγοντες”, *Οικονομικό δελτίο 30*, Τράπεζα της Ελλάδος
- Ασημακόπουλος Γ. Ιωάννης, Μπρισίμης Ν. Σοφοκλής και Ντελής Δ. Μάνθος (2008), “Η αποτελεσματικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και οι προσδιοριστικοί της παράγοντες”, *Οικονομικό δελτίο 30*, Τράπεζα της Ελλάδος
9. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (2010), *Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2009*, Pronoli Publicity AE
10. Ευθύμογλου Γ. Πρόδρομος και Μπάλλας Α. Απόστολος (2003), *Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί και Αγορές*, εκδόσεις Ευγ. Μπένου
- Κυριαζόπουλος Γεώργιος, Σησσόπουλος Δημήτριος και Σαριγιαννίδης Νικόλαος (2009), “Τα Πλεονεκτήματα και τα Μειονεκτήματα των Εξαγορών και Συγχωνεύσεων των Τραπεζών στη Διεθνή και την Ελληνική Οικονομία”, ΕΣΔΟ 2009
11. Λώλος Σαράντης- Ευάγγελος (2007), “Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και Οικονομική Ανάπτυξη”, πανεπιστημιακές παραδόσεις
12. Νικολάου Ι. Ευθύμιος (2007), «Συγκριτική Ανάλυση και εφαρμογή γραμμικών, μη γραμμικών και νευροασαφών μεθόδων για την βραχυπρόθεσμη πρόβλεψη παραγωγής ενέργειας από αιολικά πάρκα», Διπλωματική εργασία Τράπεζα της Ελλάδος (2009), Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος
13. Τράπεζα της Ελλάδος (2010), Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

1. www.nbg.gr
2. www.atobank.gr
3. www.emporiki.gr
4. www.eurobank.gr
5. www.bankofcyprus.gr
6. www.piraeusbank.gr
7. www.alpha.gr
8. www.ase.gr
9. www.ine.otoe.gr
10. www.ecb.int
11. www.naftemporiki.gr
12. www.anixneuseis.gr
13. www.bankingnews.gr
14. www.economia.gr